Jerzy Madzelan

OPOWIEŚCI BROKOWSKIE

W CARSKIM SZYNELU
ŻOŁNIERZE Z ZIEMI OSTROWSKIEJ
W KARTOTEKACH ROSYJSKICH Z OKRESU I WOJNY ŚWIATOWEJ
CZ. I. NAZWISKA A-D

Na tej samej stronie internetowej zostały zamieszczone już wcześniej odnalezione w rosyjskich kartotekach dane o żołnierzach z ziemi węgrowskiej. Tamte opracowania poprzedzono dość obszernym wstępem, wyjaśniającym przede wszystkim zasady poboru do armii carskiej. Wszystko, co tam napisano, dotyczy oczywiście naszych przodków z ziemi ostrowskiej, zatem zachęcam do zapoznania się z pracą: *W carskim szynelu. Żołnierze z ziemi węgrowskiej w rosyjskich kartotekach z okresu I wojny światowej. Cz. I. Nazwiska A–H.*

Także dla opracowania list ostrowskich wykorzystano głównie informacje zgromadzone przez twórców rosyjskiego projektu *Pamiati gierojew Wielikoj wojny 1914–1918 godow* (*Pamięci bohaterów Wielkiej Wojny lat 1914-1918*), na portalu *gwar.mil.ru*.

Polacy służący w armii rosyjskiej walczyli na wszystkich frontach, także tych najbardziej oddalonych od ziem polskich. Dla niektórych była to już przynajmniej druga w ich życiu wojenna kampania, gdyż wcześniej uczestniczyli w wojnie z Japonią albo przyszło im służyć na prawie zawsze gorejącym Kaukazie. Takim weteranem był np. pochodzący z podbrokowskiego Kaczkowa Antoni Parys, s. Jana i Teofili z Czarkowskich, którego z racji udziału w batalii toczonej na Dalekim Wschodzie, nazywano we wsi „Apońcem". Pan Antoni to także dowód, iż nasi przodkowie potrafili być ruchliwi i przedsiębiorczy nawet ponad dzisiejszą miarę, jako że w przerwie między wojowaniem spędził pewien czas w Stanach Zjednoczonych[1].

[1] Jadwiga Sadowska, *Mieszkańcy Kaczkowa Starego i Nowego w parafii Brok*, Warszawa 2016, s. 87.

W opracowaniu węgrowskim opisano po krótce batalie, w których pochodzący stamtąd żołnierze złożyli szczególnie obfitą daninę krwi. Były to walki toczone w roku 1915 na Podkarpaciu oraz w roku następnym na Wołyniu, w ramach tzw. ofensywy Brusiłowa. Także na listach obecnie publikowanych przewijają się nazwy podkarpackich oraz wołyńskich miejscowości, takie jak Bereźnica czy Zaturce. W ramach ofensywy Brusiłowa 7 Zaamurski Pograniczny Pułk Piechoty trafił pod leżącą obecnie na Ukrainie, a w II Rzeczypospolitej w powiecie tłumackim wioskę Chocimierz. Walki musiały być ciężkie, skoro na czterech odnotowanych, a pochodzących z ziemi ostrowskiej żołnierzy dwóch zostało zabitych, a kolejnych dwóch rannych.

Liczne szeregi żołnierzy z ziemi ostrowskiej już w sierpniu roku 1914 wzięły udział w zakończonej dla wielu z nich tragicznie batalii w Prusach Wschodnich. Batalia przebiegała początkowo dla Rosjan pomyślnie i wielu oczekiwało, że znajdzie swe zakończenie w Berlinie, jednak finałem była wielka katastrofa[2].

Znaczny udział naszych krajan w zmaganiach nad mazurskimi jeziorami można przypisać faktowi, iż ziemia ostrowska stanowiła bezpośrednie zaplecze umożliwiające szybkie zasilenie w żołnierza koncentrowanej w chaosie i pośpiechu 2 Armii, dowodzonej przez generała Aleksandra Wasiliewicza Samsonowa – jego sztab miał swoją kwaterę w Ostrołęce. Spośród wymienionych na listach miejscowości szczególnie często powtarza się nazwa leżącej niedaleko Nidzicy wioski Gardyny (niem. *Gross Gardinen*). Wpisy dotyczą żołnierzy ze stacjonującego przed wybuchem wojny w Pułtusku 7 Rewelskiego Pułk Piechoty. Przy wszystkich wpisach widnieje data 13 sierpnia 1914 r., a zatem zgodnie z naszym kalendarzem 26 sierpnia 1914 r. Dzień wcześniej, znajdujący się wciąż w Ostrołęce gen. Samsonow, został poinformowany o zgrupowaniu sił niemieckich na linii Brodnica-Gardyny i spodziewał się, że wkrótce będzie tam gorąco – nie mylił się. Żołnierze 7 Pułku zostali w Prusach Wschodnich zdziesiątkowani, ale że przy nazwiskach naszych krajan, którzy walczyli pod Gardynami, widnieje uwaga – „zaginął bez wieści", to miejmy nadzieję, że przynajmniej niektórzy z nich trafili do niewoli albo znaleźli się pośród tych rozgromionych, ale ocalałych, którym udało się wydostać z piekła.

Niewiele ponad dwa miesiące później, bo 11 listopada 1914 r. Niemcy rozpoczęli kolejną mazurską ofensywę. Także echa tego wydarzenia znajdujemy na publikowanych listach. Kilku naszych krajan zostało właśnie tego dnia rannych pod Działdowem.

Na publikowanych ostrowskich listach około 20 razy wymieniono podwarszawski Nadarzyn, a obok widnieje data 28 września/11 października 1914 r. To z kolei epizod batalii określanej mianem bitwy pod Warszawą i Iwanogrodem (Dęblinem), jak widać epizod bolesny dla żołnierzy z 96 Omskiego Pułku Piechoty, który przed wybuchem wojny stacjonował w Pskowie. Uniesieni mazurskim zwycięstwem Niemcy postanowili silnym, błyskawicznym uderzeniem zdobyć Warszawę. Właśnie 11 października wkroczyli do Nadarzyna i Pruszkowa. Ta trwająca kilka tygodni bitwa zakończyła się dla odmiany katastrofą dla Niemców. Przy wszystkich nazwiskach żołnierzy odnotowanych w kartotekach strat po starciach pod Nadarzynem, widnieje uwaga – „zaginął bez wieści". Można zatem żywić nadzieję, że podobnie jak ci spod Gardyn, także oni trafili do niewoli, a może korzystając z faktu, że wciąż

[2] Obszerny i znakomity opis tamtych sierpniowych zmagań można odnaleźć w opublikowanej także w języku polskim powieści historycznej Aleksandra Sołżenicyna, *Sierpień czternastego*. Powieść nie należy do hurrapatriotycznych, a autor nie szczędzi krytyki rosyjskiemu dowództwu.

znajdowali się na ojczystej ziemi, na własną rękę „wybyli" z jednostki, nie pałając entuzjazmem do idei ofiarowania życia za cara i wiarę prawosławną.

Ilustracja 1. Sierpień 1914 r. Pobojowisko pod położoną kilkanaście kilometrów od Gardyn wioską Uzdowo (niem. *Uzdau*)[3].

Ilustracja 2. Sierpień 1914 r. Kolumna jeńców rosyjskich z jednostek 2 Armii w okolicach Wielbarku (niem. *Willenberg*)[4].

[3] Jacek Domański, Włodzimierz Wilczek, *Tannenberg 1914*, Warszawa 2005, s. 64.
[4] Tamże, s. 78.

Kilku żołnierzy odniosło późną zimą i wczesną wiosną roku 1915 rany, pod leżącą na skraju Puszczy Zielonej wioską Jednorożec. Walczyli w szeregach pułków Piotrogrodzkiego i Litewskiego Gwardii Cesarskiej. To z kolei dramatyczna pamiątka po *Winterschlacht in Masuren,* czyli rozpoczętej w początkach lutego 1915 r. ofensywy niemieckiej mającej na celu wyparcie Rosjan z ostatnich fragmentów Prus Wschodnich. Dla zabezpieczenia mazurskiej operacji od flanki południowej, Niemcy wkroczyli wówczas na tereny północno-wschodniego Mazowsza. Sztab niemieckiej 37 Dywizji Piechoty kwaterował w Myszyńcu, a szczególnie zacięte walki toczyły się m.in. o Jednorożec. Linia frontu przebiegała przez wiele dni, przez wioskę, później zaś Jednorożec znalazł się na tzw. ziemi niczyjej, na którą zapuszczały się wyłącznie patrole obu walczących armii.

Wspomnienia Stefana Wilgi, mieszkańca Jednorożca są doskonałym świadectwem, że siłą odzianym w różne mundury Polakom przyszło strzelać do siebie nawzajem:

> […] stanęło trzech Niemców w mieszkaniu, odezwali się Niemcy dobry wieczór chłopy, jak tam żyjeta. Ojciec odpowiedział, dobrze, nie strzelają to może na dobre się wszystko skończy […] jeden z Niemców poklepał Ojca po ramieniu i powiedział […] przynieślim wam obiad to się rozgrzejta, postawili menachy na stole i zaczęli przypraszać chłopów do jedzenia. […] Chłopom smakowała zupa grochowa, w której się znajdowało się po kawałku mięsa […]. Stryj wlał trochę mleka w garnuszek i wypił i postawił bańkę z mlekiem na stole i powiedział proszę poczęstujcie się mlekiem i świeżym chlebem […]. Niemcy patrzyli ze zdumieniem na stryja, jednemu z Niemców poleciały łzy z oczu i zaczął z cicha mówić przecież i my jesteśmy Polakami, Niemcy nas zabrali na wojnę i trzeba szukać śmierci, my we trzech jesteśmy Polakami z Warmii, tak samo zostawilim kobiety i dzieci w domu[5].

Informacje o stratach z późnej wiosny i lata 1915 r., to przede wszystkim efekt wielkiej niemieckiej ofensywy, której przebieg w naszym regionie autor niniejszego opracowania opisał w opowieści *Starcie gigantów 1914-1915*.

Ilustracja 3. Sierpień 1914 r. Dramatyczna fotografia przedstawiająca żołnierza rosyjskiego trafionego odłamkiem pocisku artyleryjskiego[6].

[5] Radosław Waleszczak, *Jednorożec w powiecie przasnyskim na przełomie XIX i XX wieku*, „Rocznik Mazowiecki" 2004, T. 16, s. 45-61.
[6] Jacek Domański, Włodzimierz Wilczek, dz. cyt., s. 76.

Prawdziwą krwawą łaźnię przeżyli ci pochodzący z naszych okolic żołnierze, którzy w szeregach 328 Nowouzienskiego Pułku Piechoty znaleźli się w czerwcu 1915 r. nad Dniestrem, opodal bukowińskiej wioski Samuszyn. Nazwa tej miejscowości wymieniana jest na listach aż 29 razy, a bilans jest tragiczny: 8 zabitych, 1 zaginął bez wieści, 20 zaś zostało rannych i z pewnością nie były to rany powierzchowne, skoro z ich powodu wszyscy opuścili jednostkę. Dramatycznie wspominali tamte dni także żołnierze walczący w mundurach austriackich, a szczególnie ciężkie boje toczyły o wznoszące się nad tamtą okolicą wzgórze Czarny Potok. Jeden z nich zapisał: „W kolejnych dniach Rosjanie przeprowadzili serię lokalnych ataków, ale bez większych sukcesów. Jednak i po naszej stronie straty były ogromne, a nowe rezerwy, które generał Pflanzer-Baltin rzucał w celu odzyskania utraconego terenu w zakolu Samuszyna, znikały w ogniu wrogiej obrony”[7].

Sądząc po liczbie naszych krajan odnotowanych w rosyjskich kartotekach, to znaczną ich grupę wichry wojny zaniosły na obszary obecnej północno-wschodniej Turcji. Stanowili przede wszystkim obsadę twierdz Erzurum i Kars oraz walczyli w polu, głównie w szeregach 153 Bakińskiego Pułku Piechoty, stacjonującego przed wojną w Aleksandropolu (obecnie Giumri w zachodniej Armenii). W kartotekach strat odniesionych podczas walk w Turcji odnotowano także po jednym naszym krajanie z 3 Zaamurskiego Pułku Piechoty i 15 Kaukaskiego Pułku Strzelców.

2 sierpnia 1914 r., czyli dzień po wypowiedzeniu przez Niemców wojny Rosji, Turcja zawarła sojusz z Niemcami. W kolejnych dniach do wojny przystąpiły Francja i Wielka Brytania, a Turcja uznała kunktatorsko, iż podpisany sojusz nie zobowiązuje jej do natychmiastowego stanięcia u boku Niemców, ale jedynie do zachowania neutralności. Niemcy naciskali jednak na Turków, aby ci włączyli się do wojny aktywnie, kusząc ich m.in. aneksją nowych kaukaskich obszarów, co otwierało Turcji pespektywę zajęcia terenów zamieszkałych przez rosyjskich muzułmanów. Napięcie rosło, aż w listopadzie Imperium Osmańskie stało się nowym elementem światowego konfliktu – turecki sułtan i kalif zarazem ogłosił dżihad, czyli świętą wojnę przeciwko państwom ententy.

W szeregach tureckich znaleźli się także – choć naturalnie nie w liczbie takiej jak w innych armiach – Polacy. Do osmańskiego lotnictwa wstąpił np. Ludomił Antoni Rayski, syn powstańca styczniowego, późniejszy dowódca polskiego lotnictwa w okresie międzywojennym.

Z kilku frontów, na których Turcy prowadzili swoje działania, nas interesuje oczywiście kaukaski, a najbardziej zacięte walki toczono na obszarze od jeziora Wan po Trabzon (dawny Trapezunt) nad Morzem Czarnym. Po pierwszych sukcesach w ofensywie rozpoczętej przez armię carską w listopadzie 1914 r. Rosjanie zostali odepchnięci pod Batumi. Z kolei Turkom nie udało się wszcząć antyrosyjskiego powstania na Zakaukaziu. W styczniu roku następnego Rosjanie przystąpili do kolejnej, tym razem udanej ofensywy, zajmując obszary obecnej północno-wschodniej Turcji. Rok później, bo w połowie stycznia roku 1916, Rosjanie przystąpili do generalnego natarcia, które w ich najśmielszych planach miało znaleźć finał, gdzieś w obecnej środkowej Turcji i Mezopotamii. Po miesiącu walk Rosjanie zajęli twierdzę i miasto Erzurum, główny ośrodek tureckiej Armenii, a dwa miesiące później Trabzon. W tym samym czasie wschodnia flanka wojsk rosyjskich posuwała się w kierunku leżącego nad

[7] *Österreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918. Vierter Band. Erster Teil*, Wien, Verlag der Militärwissenschaft. Mitteilungen, 1933, brak numeracji stron.

Tygrysem Mosulu. Turcy ściągnęli na front wszelkie możliwe odwody, a o zaciętości walk świadczą publikowane tu listy strat. Od kompletnej klęski uratowała Turków rewolucja lutowa (według naszego kalendarza marcowa) 1917 r. i związane z nią rozprzężenie w rosyjskiej armii. Do walk toczonych na tamtych terenach odnosi się ponad dwadzieścia wpisów. Zginęło tam co najmniej pięciu naszych krajan, a sądząc po datach, to najkrwawszy był właśnie początek ofensywy ze stycznia 1916 r. Wasilij Deripaska, starszy szeregowy 153 Bakińskiego Pułku Piechoty, tak wspominał pierwszy dzień tej ofensywy:

> Oddziały naszego pułku zdobyły tureckie fortyfikacje, biorąc jeńców, dwa działa i zapasy artyleryjskie. Odparliśmy kolejne tureckie kontrataki i do wieczora tego dnia umocniliśmy nasze pozycje.
> Na nowo zajętych pozycjach odbyło się pilne zebranie dowództwa pułku, w którym uczestniczyli wszyscy dowódcy jednostek. Wstępna ocena dowództwa odnośnie wyniku operacji wypadła jednak marnie – nie była to porażka, ale i nie zwycięstwo. Przyczyną wysokich strat było rozmieszczenie tureckiej artylerii, co naraziło odsłonięte rosyjskie pozycje na intensywny ostrzał. Okoliczność ta pozbawiła naszą artylerię możliwości manewru i uniemożliwiła przesuwanie jej na nowe pozycje ogniowe w ślad za nacierającą piechotą.
> W rezultacie, rosyjskie baterie pozostawały dość daleko od wysuniętych pozycji tureckich. Odległość ta sięgała 2-3 wiorst, co uniemożliwiało celny ogień. Z powodu braku skutecznego wsparcia artyleryjskiego pułki naszej dywizji, które rozpoczęły manewr przełamania, były dziesiątkowane przez Turków.
> Piszę te słowa w ormiańskiej wiosce o tureckiej nazwie Irelyach. Pułk wkroczył do wioski o zimowym zmierzchu. Mieliśmy nadzieję ogrzać się przy chłopskich paleniskach, ale się nie udało. Wieś była kompletnie wymarła. Na ulicach, na zdeptanym śniegu, w domach, w stodołach, w kościele, w meczecie – wszędzie znajdowaliśmy zmasakrowane ciała starców, kobiet i dzieci, i ani jednego dorosłego mężczyzny, i ani jednego nastolatka. Niektórzy byli bez głów, a głowy gdzieś zabrano[8].

Ilustracja 4. Kwatera w opuszczonej wiosce, w tureckiej Armenii.
Źródło: *„Na puti Chalił-bieja" : turieckij kontrudar na Kawkazskom frontie Pierwojmirowoj i bor'ba s nim*, na portalu *btgv.ru*.

[8] *Rukopis' wojennogo dniewnika 153-go Bakinskogo piechotnogo połka Jego Impieratorskogo Wysoczestwa Wielikogo*, na portalu *fb2.top/fort-dalangez*.

Ilustracja 5. Rok 1917, Twierdza Erzurum.
Źródło: *Opieracyi Pierwoj mirowoj w fotografijach. Kawkazskij front. Cz.3. Erzierumskij triumf*, na portalu btgv.ru.

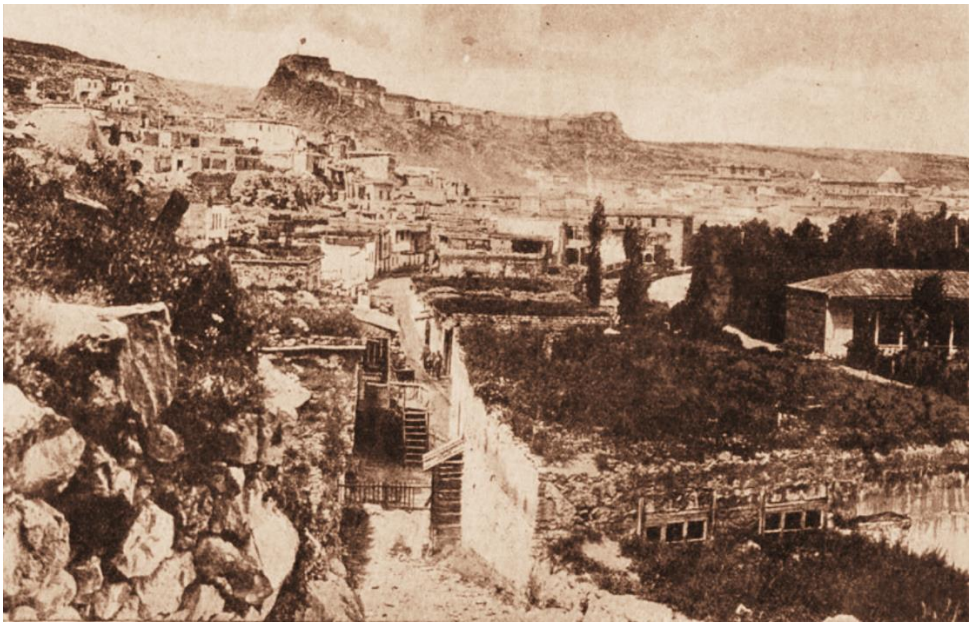

Ilustracja 5. Rok 1917, ogólny widok miasta i Twierdzy Kars.
Źródło: *„Na puti Chalił-bieja" : turieckij kontrudar na Kawkazskom frontie Pierwojmirowoj i bor'ba s nim*, na portalu *btgv.ru*.

Na listach znajdziemy żołnierzy służących nie tylko w jednostkach reprezentujących tradycyjne rodzaje wojsk: nasi krajanie m.in. Franciszek Gocał z Poręby służyli w rotach telegraficznych; Piotr Zapisek z Wąsewa był kierowcą ambulansu; Stanisławowi Rafalikowi, z wioski Żachy przyszło służyć w rocie aeronautycznej wyposażonej w aerostaty, czyli balony i sterowce; Antoni Elert z Bosewa był młodszym podoficerem w Lotniczym Oddziale Myśliwskim, ale w jakim tam służył charakterze, tego nie wiadomo.

Ilustracja 6. Rosyjska machina latająca z okresu I wojny światowej.
Źródło: *Udary po Jełowkie i Użwiertynie. Bombardirowocznyje wylety 5-go Awiadiwizionaw awgustie 16-go*, na portalu *btgv.ru.*

Ilustracja 7. Sterowiec rosyjskich sił aeronautycznych z okresu I wojny światowej. Źródło: *Awiacyja i wozduchopławanije na snimkach Anoszczenko Nikołaja Dmitrijewicza. Czast'1*, na portalu *humus.livejournal.com*.

LEGION, BRYGADA i DYWIZJA STRZELCÓW POLSKICH

Od początku I wojny światowej poczęto snuć śmiałe plany stworzenia samodzielnego Wojska Polskiego, które u boku Rosjan walczyłoby przeciwko Niemcom. Władze rosyjskie nie tylko tych planów „nie popierały – lecz przeciwnie – stawiały im możliwe przeszkody, usiłowały wszelkimi sposobami utrudniać i szykanować ich tworzenie”[9]. Zamierzenia zatem mocno przykrojono, ograniczając się do sformowania Legionu, a następnie Brygady i Dywizji Strzelców Polskich, które po rewolucji październikowej stanowiły fundament dla formowanych na wschodzie Korpusów Polskich.

Już 7 września 1914 r. grupa polskich posłów do Dumy przedstawiła rosyjskiemu naczelnemu dowództwu projekt utworzenia Legionu Polskiego, stanowiącego integralną część rosyjskiej armii. Oddziały wchodzące w skład tej formacji miały mieć osobne umundurowanie, być pod polską komendą, posługiwać się polskim językiem i walczyć pod własnymi sztandarami. Projekt nie zyskał rosyjskiej aprobaty, natomiast zaborca odniósł się przychylniej do idei tworzenia oddziałów partyzanckich, które miałyby działać na tyłach Niemców. Dość szybko sformowane oddziały zyskały miano I Legionu Polskiego, po czym zostały skoncentrowane w Puławach. Z tego względu Legion nazywano także Puławskim. Nazwa była nieco na wyrost, gdyż formacja liczyła początkowo 350 żołnierzy. Żołnierz polski różnił się od rosyjskiego literami L. P. na szlifach. Komenda i język były polskie, a dodatkowo uzyskano zapewnienie, że jednostka nie może być użyta do walki z Legionami Polskimi, powstałymi pod zaborem austriackim. Rosjanie uznali tę formację za część regularnej armii, ale działającą na zasadach zbliżonych do drużyn *opołczenia*[10], każdy zaś legion w sile batalionu miał stanowić drużynę *opołczenia*. Wkrótce na tych samych zasadach zostały utworzone dwa szwadrony ułanów. Najbliższe naszemu regionowi biura werbunkowe powstały w Łomży i Siedlcach, pod kierownictwem odpowiednio Mieczysława Skarżyńskiego i Aleksandra Dziewickiego. Ułani używali polskich mundurów wzór 1830, co doprowadzało wielu Moskali do skrajnej irytacji, a zdarzało się, że mniemanych buntowników aresztowała żandarmeria.

Koła niechętne Polakom przedstawiały carowi całą sprawę jako przygotowania do kolejnego polskiego powstania. Mikołaj II nakazał wstrzymać akcję, wybić z polskich głów mrzonki o legionowej artylerii, a istniejącym już jednostkom nadać w pełni charakter *opołczenia*, czyli formacji pomocniczej, „zabronić używania polskiej komendy, a w służbie wewnętrznej i rozkazach posługiwać się wyłącznie językiem rosyjskim”[11]. I Legion i sformowany w okolicach Białej Podlaskiej II Legion przemianowano odpowiednio na 739 Nowoaleksandryjską [w roku 1845 Puławy przemianowano dla uhonorowania cara Aleksandra I na Nową Aleksandrię] i 740 Lubelską Drużynę Państwowego Opołczenia, szwadrony zaś ułanów na 104 i 105 Konne Sotnie Państwowego Opołczenia. 740 Lubelska Drużyna i sotnie ułanów weszły w skład 104 Brygady Państwowego Opołczenia, na której czele stanął były rosyjski żandarm. 739 Nowoaleksandryjska Drużyna podlegała korpusowi grenadierów. Rosyjska cenzura nie pozwalała na publikowanie wzmianek o istnieniu polskich jednostek. Zrozumiałe zatem, że napływ ochotników całkowicie ustał, oddziały zaś zaczęły topnieć w oczach.

---

[9] Henryk Bagiński, *Wojsko Polskie na wschodzie 1914-1920*, Warszawa 1921, s. 5.
[10] Wyjaśnienie tego pojęcia czytelnicy odnajdą na stronach 12-13 opracowania *W carskim szynelu. Żołnierze z ziemi węgrowskiej w rosyjskich kartotekach z okresu I wojny światowej. Cz. I. Nazwiska A–H.*
[11] Henryk Bagiński, dz. cyt., s. 17.

Legioniści i ułani wzięli udział w walkach frontowych podczas wielkiej niemieckiej ofensywy 1915 r., dzieląc los jednostek rosyjskich, po czym na równi z żołnierzami rosyjskimi rozbici, musieli pod naporem Niemców, wycofać się z dużymi stratami z obszaru Królestwa Polskiego[12].

Odznaka żołnierzy I-go Legjonu Puławskiego, ustanowiona rozkazem dowódcy I-go Korpusu Polskiego w trzyletnią rocznicę boju pod Pakosławiem.

Sztandar I-go Legjonu Puławskiego.

Ilustracja 8. Odznaka i sztandar I Legionu Puławskiego[13].

Ilustracja 9. Dr Jan Załuska, urodzony w zaścianku Godlewo-Cechny, w powiecie ostrowskim lekarz naczelny I Legionu Puławskiego (w mundurze lekarza wojsk rosyjskich)[14].

[12] Warto nadmienić, że w drugiej połowie sierpnia 1915 r. żołnierze I Legionu, czyli, 739 Nowoaleksandryjskiej Drużyny stoczyli bitwę z Niemcami niezbyt daleko od naszego regionu, bo w okolicy podlaskiej miejscowości Nurzec-Stacja,
[13] Henryk Bagiński, dz. cyt., brak numeracji strony i ilustracji.
[14] Tamże, brak numeracji strony i fotografii.

Ten wysiłek nie poszedł na marne. Pod ciężarem poniesionych klęsk naczelne dowództwo rosyjskie zaczęło przychylniej patrzeć na ideę tworzenia polskich jednostek i jesienią 1915 r. wyraziło zgodę, aby na bazie resztek legionów utworzyć Brygadę Strzelców Polskich, złożoną niemal wyłącznie z Polaków. Także dowództwo składało się z Polaków, tyle że dość specyficznych, bo służących od wielu lat w wojsku rosyjskim: „Na czele stali Polacy »z urzędu«, zaprawieni długą służbą w wojsku carskim do strachu przed tym co polskie i przyzwyczajeni do tego, że car za nich myślał. Naraz ni stąd ni zowąd znaleźli się wśród Polaków. Z początku nie wiedzieli, co począć z sobą, bo mowa polska im się nie kleiła, gdyż przyzwyczaili się mówić po rosyjsku, a wielu z tych Panów dla kariery ożeniło się z Rosjankami”[15]. Większość z tych zrewitalizowanych Polaków nie zdołała zyskać sympatii żołnierzy, a do chlubnych wyjątków należeli tacy wyżsi oficerowie jak pułkownicy Lucjan Żeligowski (po „buncie” w roku 1920 zajmie Wilno) i Jan Rządkowski (także uczestnik wspomnianego „buntu”). Natomiast szef sztabu brygady, kapitan gwardii Żyliński był przykładem kompletnego zruszczenia. Odznaczał się szczególną pasją w zwalczeniu wszystkiego, co polskie i tłumieniu w zarodku wszelkich objawów samodzielności.

W maju 1916 r. polscy żołnierze przybyli na front pod Czernichowem. Składająca się z 4 batalionów strzelców i dywizjonu ułanów Brygada liczyła ok. 4 tys. ludzi i wchodziła w skład Korpusu Grenadierów Moskiewskich. Do działań w całym znaczeniu tego słowa bojowych Brygada przeszła dopiero w lipcu. W międzyczasie Rosjanie zrezygnowali z planów wysłania Brygady na Kaukaz, co miało być karą za dezercje, chociaż nie było ich więcej niż w oddziałach rdzennie rosyjskich. Pierwsze starcie z wrogiem przyniosło straty w liczbie 140 zabitych i rannych.

Nastawienie władz rosyjskich w stosunku do sprawy polskiej uległo znacznej poprawie w listopadzie 1916 r. po ogłoszeniu przez państwa centralne „Aktu niepodległości Polski”. Dokument nie określał w sposób nawet przybliżony przyszłych granic Polski i jak wykazał zawarty później w Brześciu pokój z Rosją, był głównie wabikiem dla złowienia polskiego rekruta. Niemniej idea niepodległej Polski dostała się na listę celów, w jakich prowadzona jest wojna. Rosjanie nie mogli pozostać na taki akt obojętni i musieli okazać w stosunku do Polaków jakiś gest przyjaźni, choćby nawet nieszczerej. W grudniu car ogłosił, iż jednym z celów prowadzonej przez Rosję wojny jest odbudowa: „Polski wolnej, złożonej ze wszystkich trzech części, dotąd rozdzielonych”.

Z końcem grudnia 1916 r. ogłoszono informację o formowaniu polskich oddziałów pieszych i konnych pod dowództwem generała Tadeusza Bylewskiego. Był to nieoficjalny początek przeformowania Brygady w dywizję. W lutym roku następnego generał Bylewski rozpoczął już oficjalne formowanie dywizji w składzie 4 pułków piechoty po 3 bataliony w każdym, oddzielnej kompanii inżynieryjnej i dywizjonu ułanów. Podobnie jak w przypadku Brygady, nie przewidziano artylerii. Po rewolucji lutowej Rosjanie zgodzili się, aby głowy polskich żołnierzy okrywały maciejówki z polskim orłem. W końcu marca, po ogłoszeniu odezwy Rządu Tymczasowego Rosji do Polaków, naczelne dowództwo wyraziło nawet zgodę na wydanie polskim oddziałom, przechowywanych na Kremlu sztandarów Wojska Polskiego z okresu Powstania Listopadowego, do czego nie doszło wskutek oporu Aleksandra Lednickiego, przewodniczącego Komisji Likwidacyjnej ds. Królestwa Polskiego, mającej na celu zabezpieczenie polskiego mienia i polskich interesów w Rosji. Wieść o formowaniu dywizji

[15] Tamże, s. 43.

Polscy żołnierze przyjęli entuzjastycznie i kto tylko mógł, starał się o przeniesienie z dotychczasowej jednostki, czego ślady można odnaleźć także na publikowanych listach. W połowie czerwca 1917 r. polskie formacje zostały skierowane do Galicji na front rosyjsko-austriacki. Ogólne rozprzężenie w armii rosyjskiej nie ominęło jednostek polskich. W szeregach pojawili się agitatorzy, głoszący – „ażeby dowództwa nie słuchać, oficerów wyrżnąć i w ogólne nie bić się, gdyż wojna już skończona”[16]. W prezentowanych spisach znajdziemy także naszego krajana określonego jako „czerwonoarmista”, ale brak jest innych informacji poza tą, że pochodził z wioski Budy w gminie Brańszczyk. Niepewnych elementów starano się pozbywać, poprzez ich odsyłanie do rosyjskich pułków rezerwowych.

Do działań bojowych przystąpiono w początkach lipca. Austriacy prowadzili ostrzał także pociskami z gazami trującymi, a Polacy nie dysponowali maskami ochronnymi i odpowiednimi pakietami opatrunkowymi. To nie przeszkadzało, że siostry miłosierdzia „nie mogły się dość nachwalić zuchowatości naszych chorych w porównaniu do żołnierzy rosyjskich”. Skoro tych, którzy ucierpieli w wyniku użycia przez wroga gazów bojowych, określano mianem „chorych”, to możliwe, że żołnierze, których w lipcu 1916 r. wpisano na listy właśnie jako chorych, trafili do lazaretów z powodu zatrucia gazami. Polacy ponosili duże straty, co spotykało się z szyderstwami ze strony sołdatów, ze zdemoralizowanych rosyjskich pułków, które nie wykazywały żadnej ochoty do walki. Widząc wycieńczonych, pobryzganych krwią, umorusanych Polaków rzucali przekleństwa i obelgi: „»Towariszczi, a kakoj eto połk idiot« – pytali siebie z ironią”[17].

Jeszcze w lipcu nadszedł rozkaz o rozformowaniu 1 Dywizji Strzelców Polskich, a cały sprzęt nakazano przekazać świeżo sformowanej 2 Dywizji Czesko-Słowackiej. Decyzję motywowano wielką liczbę dezercji. Tymczasem w rejonie Brzeżan [ob. Ukraina] polską dywizję opuściło samowolnie ogółem 400 ludzi, podczas gdy ze stacjonującej po sąsiedzku 3 Zaamurskiej Dywizji jednej tylko nocy zdezerterowało 800 żołnierzy[18]. Rozkaz o rozformowaniu wprawdzie szybko cofnięto, ale Polacy byli już po części rozbrojeni. Tymczasem Austriacy, korzystając z rozkładu rosyjskich oddziałów przystąpili do natarcia 28 lipca 1916 r. Polacy zagrodzili Austriakom drogę pod leżącym nad Zbruczem Husiatynem, a 1 Pułk wycofał się za rzekę dopiero po stracie 286 rannych i zabitych żołnierzy oraz 2 zabitych oficerów.

W początkach roku 1917 pracowano nad przekształceniem w pułk Polskiego Dywizjonu Ułanów. Wobec oporu Rosjan utworzono w tym celu niemal w konspiracji 3 szwadron, a na początku kwietnia 1917 r., rotmistrz Waraksiewicz na własną rękę wydał rozkaz o sformowaniu 1 Pułku Ułanów Polskich. 22 lipca tamtego roku, Pułk przybył do zniszczonego i splądrowanego przez rosyjskich maruderów Stanisławowa. Przywrócenie ku uldze mieszkańców porządku wymagało stoczenia regularnej bitwy z bandami rabusiów i to z użyciem ognia artyleryjskiego z pociągu pancernego. Dwa dni później Polakom przydzielono zadanie powstrzymania nacierającego wroga, by dać 11 Dywizji Piechoty czas na wycofanie. Pośród wielu stoczonych z Austriakami bojów, do historii przeszła szarża, wykonana bez wsparcia artylerii i karabinów maszynowych pod leżącymi nieopodal Stanisławowa Krechowcami. Polacy dokonali czynu niemożliwego, a do złożenia telegraficznych gratulacji poczuł się zobowiązany sam naczelny wódz generał Ławr Korniłow:

[16] Tamże, s. 57.
[17] Tamże, s. 62.
[18] Tamże, s. 65.

> Dziękuję z całej duszy dowódcy świetnych ułanów polskich, bohaterom oficerom i ułanom za ich pierwszy czyn bojowy pod Krechowcami. Przez czyn ten wskrzesili oni sławę bojową swych przodków i zyskali prawo zajęcia miejsca honorowego w szeregach świetnej jazdy armii bratniej.
> Wspominając szalony atak ułanów polskich na Somosierrę, jestem przeświadczony, że krew dziadów płynie w żyłach ich wnuków i że ta krew jest gwarancją i zabezpieczeniem wolności odradzającej się Polski, przyszłej wolności i samookreślenia narodów. Na każdy szwadron wyznaczam 10 Krzyżów św. Jerzego[19].

Na pamiątkę tego świetnego zwycięstwa jednostka była od tej pory nazywana 1 Pułkiem Ułanów Krechowieckich.

Ilustracja 10. Pułkownik Bolesław Mościcki, dowódca 1 Pułku Ułanów Krechowieckich, data wykonania portretu 1917-1918. Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, sygn. 1-W-345a.

I KORPUS POLSKI

To m.in. pod wrażeniem tej szarży generał Korniłow zgodził się na utworzenie Korpusu Polskiego. Polaków starczyłoby zresztą nie tylko na stworzenie Korpusu, ale co najmniej jednej armii, jako że poza setkami tysięcy naszych rodaków służących w jednostkach rosyjskich, to jeszcze ok. 100 tys. Polaków znajdowało się pośród wziętych do niewoli żołnierzy państw centralnych. 6 sierpnia dowództwo nad formującym się Korpusem objął generał Józef Dowbor-Muśnicki. Sztab Korpusu mieścił się w Mińsku Litewskim (ob. Mińsk Białoruski), a Polacy, opuszczając jednostki rosyjskie, poczęli garnąć się tłumnie do nowotworzonej formacji. Ponownie największym zmartwieniem polskiego generała była minimalna ilość przydzielonej artylerii. W rozmowach z Korniłowem udało się zwiększyć planowaną liczebność Korpusu z dwóch do trzech dywizji oraz wzmocnić artylerię. Pozostawał problem narastającego rozprzężenia także w niektórych jednostkach polskich: „Żołnierze, zamiast się ćwiczyć,

[19] *Zarys historii wojennej 1-go Pułku Ułanów Krechowieckich*, opr. rotmistrz Aleksander Wojciechowski, Warszawa 1929, s. 13.

handlowali wszystkim, zaczynając od kiełbasy i papierosów; część żołnierzy rozeszła się na roboty, a faktycznie nic nikt nie robił. Ogromna większość oficerów byli to usunięci nawet z dyw. polskiej, nic nie robili, a tylko politykowali, grali w karty i pili”[20]. Zapasowy Pułk Dywizji Strzelców Polskich w Biełgorodzie, po otrzymaniu polecenia wyjazdu celem połączenia się z Korpusem, odmówił wykonania rozkazu. Po pewnym czasie część żołnierzy dała się namówić do wyjazdu, reszta zaś, w której rej wodzili porucznik Jackiewicz, chorąży Walc i podoficer Rękawek utworzyła Pułk Rewolucyjny. Z kolei lewicujący Polski Komitet Główny apelował do Polaków, aby pozostawali w „demokratycznej i rewolucyjnej armii rosyjskiej”, zamiast przyłączać się do „Korpusu Panów”, którzy marzą o przywróceniu w Polsce pańszczyzny[21].

Chaos w Rosji przybierał na sile. W październiku aresztowano generała Korniłowa, a 25 października/7 listopada bolszewicy dokonali w Piotrogrodzie zamachu stanu. Stosunki polskich dowódców z bolszewikami układały się źle, wciąż dochodziło do coraz to nowych niesnasek i prowokacji. Zrozumiałe, że Polacy z rosyjskich oddziałów, które dokonały „samodzielnej demobilizacji”, więcej myśleli o powrocie do domu, niż o zasileniu szeregów Korpusu. Także wielu z tych, którzy już wstąpili, „napotkawszy tam surową dyscyplinę, wycofywało się, przekładając rozprzężenie armii rosyjskiej”[22]. Z niedostatku szeregowców, a przy nadmiarze oficerów, utworzono z tych ostatnich Legion Rycerski. Z szeregów zaś polskich słuchaczy zamykanych przez bolszewików szkół oficerskich utworzono Legię Podchorążych.

Skoncentrowany wokół Bobrujska, wymykający się spod ich władzy Korpus, bolszewicy postanowili rozbroić. Militarnie nie było to proste, więc do polskich oddziałów skierowano gromadę poprzebieranych w polskie mundury agitatorów z zadaniem „demokratyzacji” formacji – dokładnie tak, jak to się stało w omawianym już przypadku Zapasowego Pułku Dywizji Strzelców Polskich w Biełgorodzie. Dowódców zalecano wyrżnąć lub w przypływie łaski wyrzucić. Wobec coraz agresywniejszych działań bolszewików, polskie oddziały zgrupowano w twierdzy Bobrujsk i w jej otoczeniu. Element zaś „demokratyczny” dezerterował, nad czym dowódcy specjalnie nie rozpaczali. Gorzej, że zmierzające jeszcze do punktów koncentracji mniejsze oddziały rozbrajano siłą, a oficerów zazwyczaj rozstrzeliwano. Oddziały większe, a w sprzyjających okolicznościach i mniejsze, jak np. oddział piekarni 2 Dywizji Polskiej, odpowiadały na próby rozbrojenia ogniem, przebijając się przez bolszewickie posterunki i linie. Szczególne trudności z dotarciem miały jednostki artylerii. Transport w ich przypadku był bardzo utrudniony, a tworzone *ad hoc* komitety rewolucyjne robiły wszystko, co tylko w ich mocy, aby torpedować zamiary dowództwa, uciekając się do morderstw i sabotażu. Szczególną rewolucyjną aktywnością wyróżniali się niejacy: Wejchert, Czernicki, Rożkowski i Leppert[23].

Bolszewicy zażądali złożenia broni także od 1 Pułku Ułanów Krechowieckich, lecz przysłani delegaci usłyszeli, że „broń odbiorą tylko martwym”. Skoro nic nie dało przekonywanie „po dobroci”, to bolszewicy podciągnęli wielkie siły – m.in. jazdę kaukaską, ale ta oświadczyła, że z Polakami bić się, nie ma najmniejszego zamiaru. Rewolucjoniści wprawdzie ustąpili, ale wciąż staczano potyczki z bandami chłopskimi, a pojedynczy ułan, który oddalił się nazbyt od oddziału, skazywał się praktycznie na śmierć.

[20] Józef Dowbor-Muśnicki, *Krótki rys do historii I-go Korpusu Polskiego*, Warszawa 1919, cz. 1, s. 16.
[21] Henryk Bagiński, dz. cyt., s. 156.
[22] Józef Dowbor-Muśnicki, dz. cyt., cz. 1, s. 12.
[23] Henryk Bagiński, dz. cyt., s. 193.

Ilustracja 11. Rok 1918, I Korpus Polski. Grupa oficerów 1 Pułku Inżynierii przed jednym z budynków twierdzy Bobrujsk.
Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, sygn. 1-H-236.

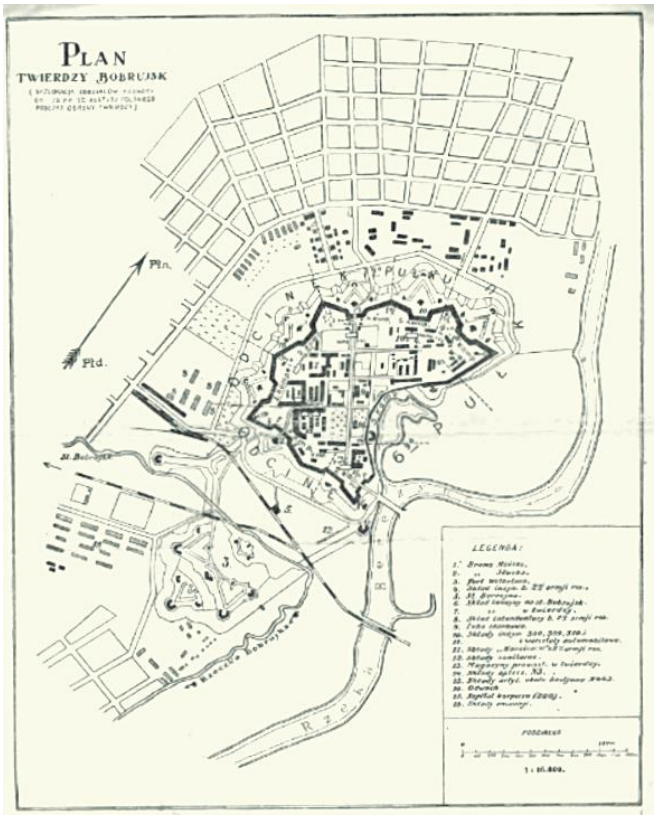

Ilustracja 12. Plan Twierdzy Bobrujsk[24].

[24] Tamże, brak numeracji strony i ilustracji.

Trwały intensywne przygotowania do obrony samego Bobrujska przed natarciem przeważających sił bolszewickich – ciężkie walki toczono już w okolicach miasta i twierdzy. Towarzysz Brolnicki, bobrujski komisarz komunistyczny, apelował do mieszkańców, aby tworzyli ochotnicze oddziały dla zgniecenia „nędznej garstki synków obywatelskich". Mieszkańcom niechętnym nowym porządkom grożono: „Kolegium naczelne podaje do wiadomości ogólnej, że każdy schwytany na szpiegostwie lub przy pomaganiu legionistom polskim – zostanie rozstrzelany"[25]. Polacy zdobyli m.in. fort, w którego lochach składowano wielkie ilości piroksyliny (nitrocelulozy), silnego materiału wybuchowego. Płatowce poczęły bombardować fort z nadzieją doprowadzenia do eksplozji, która rozniosłaby twierdzę. Bombardowań zaprzestano, gdy przerażony Brolnicki zaalarmował bolszewickie dowództwo, że gigantyczny wybuch obróci w perzynę również miasto.

Uprzedzając bolszewickie natarcie, Polacy zaatakowali między innymi siły skoncentrowane na stacji kolejowej i w miasteczku Osipowicze. Zdobyto m.in.: 7 dział z zapasem pocisków, ok. 70 karabinów maszynowych, 9 lokomotyw, dwa pociągi sanitarne, 2 transporty po 40 wagonów z żywnością i taborem. Natomiast po kilku dniach krwawych zmagań, w których po stronie bolszewickiej wręcz fanatyczną zaciętością wyróżniali się Łotysze, Polacy zostali zmuszeni do wycofania się z Rohaczewa. Nie wszyscy zdołali ujść z życiem – bolszewicy wymordowali np. cały męski personel punktu Polskiego Czerwonego Krzyża. To tylko kilka epizodów z obrony Bobrujska, która momentami może wywoływać skojarzenia z obroną Zbaraża.

Ilustracja 13. Personel sanitarny Szpitala Głównego I Korpusu Polskiego w Twierdzy Bobrujsk, na czele z dr. Janem Załuską (w centrum fotografii)[26].

Polacy zdawali sobie jednak sprawę, że na dłuższą metę są skazani na porażkę. Postanowiono zatem wysłać delegację do podporządkowanej Niemcom Rady Regencyjnej w Warszawie, aby wynegocjować warunki przekroczenia linii niemieckich i odejścia do kraju. Eskortowana przez ułanów delegacja nie zdołała jednak osiągnąć linii frontu, rozbita przez oddziały bolszewickie i chłopskie bandy. Zginął m.in. przewodniczący delegacji pułkownik Bolesław Mościcki. Przez linię frontu udało się natomiast przedrzeć delegacji społeczeństwa polskiego ziemi mińskiej, a mianowicie podpułkownikowi Osmołowskiemu i chorążemu Romockiemu, którzy rozpoczęli rozmowy z Niemcami, a następnie zreferowali sytuację Radzie Regencyjnej. 19 lutego przyleciał do Bobrujska niemiecki aeroplan z chorążym Romockim na pokładzie, a ten zaprezentował warunki stawiane przez Niemców. Ci, wyrażali ogólną chęć

[25] Tamże, s. 215.
[26] Tamże, brak numeracji strony i fotografii.

współpracy i wspólnej walki z bolszewikami, ale powrót Polaków do kraju, byłby możliwy dopiero po zawarciu i ratyfikacji pokoju z Rosją. Warunki zaś, na których Niemcy zgadzali się na pokój z Rosją były drakońskie. Niemcy postawili przy tym ultimatum, że albo te warunki zostaną przez Rosję przyjęte, albo działania wojenne zostaną wznowione. W czasie, gdy chorąży Romocki zdawał swą relację w Bobrujsku, niemieckie dywizje szły już na Mińsk Litewski.

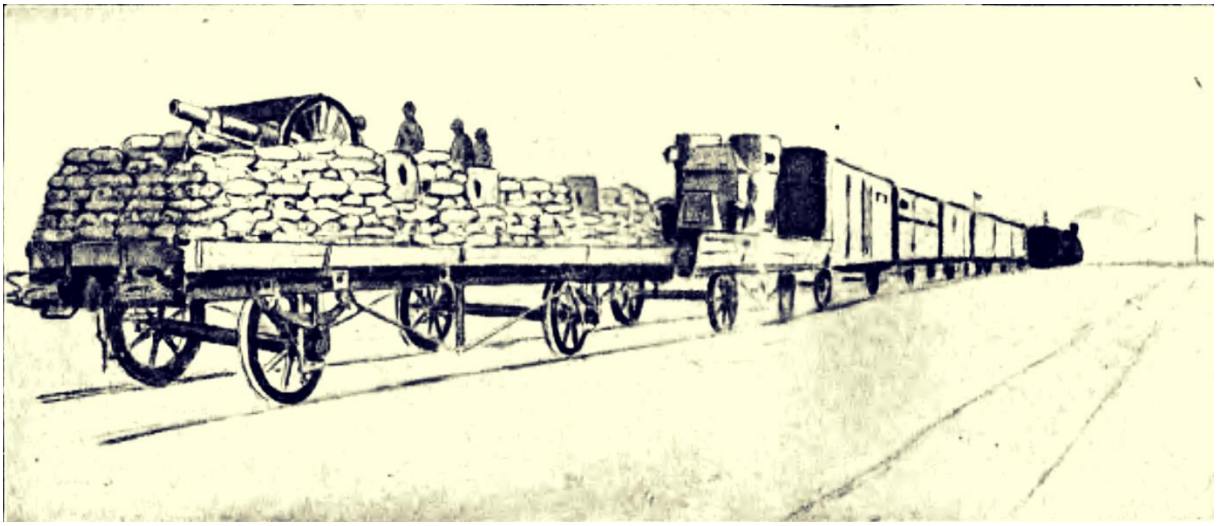

Ilustracja 14. „Związek Broni", pociąg pancerny I Korpusu Polskiego zaimprowizowany ze zwykłych wagonów towarowych przez porucznika Stanisława Małagowskiego[27].

W połowie lutego, 343 Polaków, uzbrojonych w 27 karabinów, w porozumieniu z mieszkańcami Mińska Litewskiego i tamtejszą obywatelską samoobroną, postanowiło przejąć kontrolę nad miastem terroryzowanym przez hordy maruderów i bolszewików, przy czym siły tych ostatnich liczyły kilkanaście tysięcy ludzi. Do akcji przystąpiono 21 lutego, a pierwszym zadaniem było opanowanie arsenału. Zdobyty arsenał obsadzono sześcioma polskimi wartownikami: „Na pomoc im wysłano jeszcze 20 ludzi i ta załoga utrzymała arsenał z 50 z górą tysiącami karabinów i olbrzymią ilością innej broni"[28]. Następnego dnia: „Mińsk budzi się ze snu, nie wierząc wieściom, podawanym z ust do ust, o zajęciu miasta przez oddziały polskie i ludność na ulicach okrzykami radości witała polskich oficerów sprawdzających posterunki, a były one wciąż liczniejsze, gdyż siły nasze zwiększały się błyskawicznie"[29]. Mimo prób odbicia Mińska przez bolszewików, następnego poranka miasto było nadal w rękach polskich, a przed południem weszli Niemcy, oświadczając, że wchodzą jako sprzymierzeńcy, wezwani przez polskie dowództwo. Słowa o „wezwaniu" były nieco przedwczesne, ale najważniejszy był fakt uratowania miasta przed watahami szumowin.

W dniach 25-26 lutego doszło do porozumienia z Niemcami. Ustalono m.in., że Korpus Polski pozostaje neutralny i kontroluje teren „między Dnieprem od Mohylewa aż do ujścia Berezyny i koleją Słuck – Osipowicze – Łapicze – Grodziniec"[30]. Korpus włączy się do walki tylko wtedy, gdy zostanie napadnięty, a w przypadku wystąpienia o niemiecką pomoc, zgodzi się poddać wydzielone oddziały niemieckiej komendzie. Polskie wojska winny ustąpić z

[27] Tamże, brak numeracji strony i ilustracji.
[28] Tamże, s. 236.
[29] Tamże, s. 239.
[30] Tamże, s. 275.

Mińska 27 lutego i w tym samym dniu wszystkie magazyny i zapasy przejdą pod kontrolę niemiecką, a własność Korpusu Polskiego zostanie określona przez komisję mieszaną. W związku z powyższym 27 lutego nowi sprzymierzeńcy zażądali opuszczenia miasta przez oddziały polskie, te zaś odjechały koleją do oddalonego o ok. 150 kilometrów Bobrujska.

Dramatyczny przebieg miał przemarsz 3 Dywizji Strzelców Polskich z miasta Jelnia do oddalonego o ok. 300 kilometrów Bobrujska. Nie dysponując wagonami kolejowymi, strzelcy musieli pokonać drogę marszem, w trzaskającym mrozie, poprzez całkowicie zanarchizowane obszary, wciąż broniąc się od napadów i tocząc codzienne boje. Marsz trwał od 11 lutego do 2 marca 1918 r.

Trasę jeszcze dłuższą, bo liczącą prawie 1400 kilometrów dzielących Odessę od Bobrujska, miał do pokonania szwadron ułanów rotmistrza Konstantego Plisowskiego, byłego oficera 12 Achtyrskiego Pułku Huzarów. Szwadron powstał przede wszystkim z Polaków służących w 12 Dywizji Jazdy, dowodzonej przez późniejszego prezydenta Finlandii, generała Carla Gustawa Emila Mannerheima. Bohaterowi Finlandii długo udawało się utrzymywać dyscyplinę i znakomity stan jednostki, lecz i to miało swój kres. Z rozpadającej się formacji pozwolono wydzielić samodzielny szwadron Polakom. Jednostka liczyła 157 ułanów na zabiedzonych koniach i 4 wozy taborowe. Sięgając do własnych kieszeni, oficerowie utworzyli niezbędny na przemarsz fundusz, a że wielu samotnych kawalerzystów powracało do domów na dobrych koniach, po drodze zaś można było napotkać wozy wypełnione różnym wojskowym dobrem (np. bielizną), to w miarę posuwania się naprzód, dzięki niekoniecznie dobrowolnej wymianie, oddział prezentował się coraz lepiej. Z rejonu Odessy ułani wyruszyli 23 stycznia 1918 r. Marsz odbywał się poprzez kraj opanowany przez dziesiątki watażków, ogarnięty kompletnym bezhołowiem, gdzie mordy, pożary, rabunki, gwałty stały się zjawiskiem zwykłym, codziennym. Trudno było o wioskę, której wszyscy mieszkańcy nie byliby wyposażeni w karabiny, w tym także maszynowe, a i obecność wioskowej artylerii nie była zjawiskiem odosobnionym. Chłopi zawsze byli w gotowości do zaatakowania „polskich pańskich oddziałów", zwłaszcza że samogon lał się po wsiach hektolitrami.

Rotmistrz Plisowski wpadł na pomysł, aby rozsyłane na trasie przemarszu podjazdy rozsiewały wieści, iż przechodzić ma kilka dywizji polskich. Hamowało to bojowe zapędy miejscowej, uzbrojonej po zęby ludności. Po kilkuset kilometrach marszu także wielu polskich ułanów rozsmakowało się w samogonie, ale niebezpieczeństwu udało się zaradzić. Staczając po drodze kilka potyczek z pijanymi zgrajami i bolszewikami, ułani doszli na Polesie, gdzie znać dała o sobie prawdziwie ostra zima. Było to traf szczęśliwy, gdyż umożliwiał przejście przez poleskie rzeki, bagna i błota, ale nie obyło się bez kąpieli w lodowatej wodzie. Prawie u kresu podróży cudem udało się wyjść z pułapki zastawionej przez dwa tysiące, uzbrojonych w karabiny maszynowe bolszewickich żołnierzy. 3 marca, po czterdziestu dniach marszu szwadron połączył się pod Bobrujskiem z głównymi polskimi siłami.

Skutkiem strat i powrotów do domów, stan oddziałów Korpusu przedstawiał się raczej skromnie. W dniu 10 maja Korpus liczył ogółem 26.611 ludzi, a liczba żołnierzy liniowych odpowiadała ¼ rosyjskiego stanu etatowego dla tego typu formacji. Korpus prezentował się natomiast dobrze pod względem liczby posiadanych koni i artylerii.

Marzenie o powrocie do kraju w regulaminowych kolumnach i z bronią w ręku prysło 21 maja 1918 z chwilą przedstawienia przez Niemców zmodyfikowanych warunków zawartej przed trzema miesiącami umowy. Nowe warunki sprowadzały się do rozbrojenia i rozformowania

polskich formacji oraz przekazania Niemcom kontroli nad wszystkimi instytucjami cywilnymi na podległym Polakom obszarze. 28 maja demobilizację zaczęto wprowadzać w życie, czemu towarzyszył codzienny odjazd transportów do kraju. 8 lipca liczebność ludzi w Korpusie wyniosła – zero.

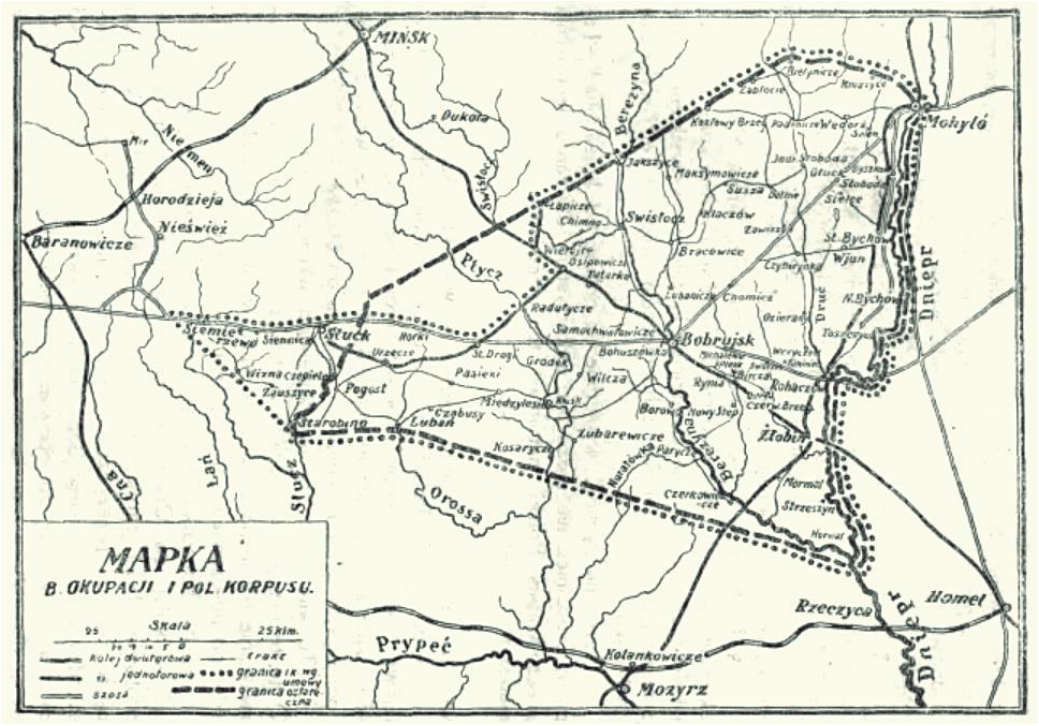

Ilustracja 15. Teren poddany kontroli I Korpusu Polskiego[31].

Ilustracja 16. Pierwszy transport odjeżdżających do kraju żołnierzy I Korpusu Polskiego[32].

[31] Tamże, s. 275.
[32] Tamże, brak numeracji strony i fotografii.

II KORPUS POLSKI

Wraz z formowaniem I Korpusu zamierzono początkowo tworzyć także Korpus II, na co Rosjanie nie wyrazili zgody. I Korpus począł powstawać, gdy mimo postępującego rozkładu, przesadą byłoby jeszcze mówić o pogrążeniu się Rosji w całkowitej anarchii. Praktyczne kroki zmierzające do utworzenia II Korpusu, podjęto na froncie rumuńskim dopiero na przełomie listopada i grudnia 1917 r., gdy armia rosyjska zaczęła ulegać kompletnej degrengoladzie, a Ukrainę opanowały bandy napadające i mordujące żywioł polski. Wystąpiono więc do rosyjskiego dowództwa o zgodę na wyodrębnienie oddziałów polskich, na co rosyjscy sztabowcy patrzyli dość przychylnym okiem, bo sam fakt, że ktoś w zrewolucjonizowanych jednostkach prosi ich o zgodę, świadczył, że powstałe formacje będą gwarancją porządku i nie osłabią gotowości bojowej – jeżeli w panujących warunkach o jakiejkolwiek gotowości można było jeszcze mówić. Akcja spotkała się także z życzliwością sprzymierzonego z państwami ententy rządu Rumunii, zwłaszcza że w grudniu doszło do pierwszych poważnych starć zbrojnych między bolszewikami a oddziałami rumuńskimi. Ostatecznie przystąpiono do formowania jednostek polskich na terenie Besarabii i ukraińskiej Bukowiny. Zalążkiem II Korpusu stał się trzy i pół tysięczny oddział skoncentrowany w Suczawie. Później głównym ośrodkiem koncentracji została miejscowość Soroki, gdzie w styczniu naliczono 4 tys. ludzi i taka była realna siła dwóch papierowych dywizji piechoty. Znacznie lepiej wyglądało wyposażenie we wszelki sprzęt wojskowy, gromadzony z myślą o powrocie do kraju.

Posiłki otrzymano od nieoczekiwanej strony. Oto 2 „Żelazną" Karpacką Brygadę Legionów Polskich, wieść o traktacie zawartym 9 lutego 1918 r. pomiędzy państwami centralnymi a proklamowaną 22 stycznia Ukraińską Republiką Ludową, zastała właśnie na Bukowinie, tyle że w części zajmowanej przez Austriaków. Brygadier Józef Haller uznaje postanowienia traktatu za jawną zdradę, a oddanie Ukraińcom Chełmszczyzny i znacznej części Podlasia oraz utworzenie ze wschodniej Galicji (ze Lwowem i Przemyślem) odrębnego kraju habsburskiej monarchii, wręcz za kolejny rozbiór Polski. Postanawia połączyć się z operującymi po drugiej stronie frontu polskimi oddziałami, których liczebność w rozpowszechnianych na terenach pod okupacją niemiecką legendach przekraczała nawet 100 tys. żołnierzy. W nocy z 15 na 16 lutego części Brygady udaje się przebić pod Rarańczą przez linie austriackie i przejść na teren dotychczasowego wroga. Pierwsze spotkanie z oddziałami polskimi nastąpiło w początkach marca.

Po zawarciu 3 marca w Brześciu traktatu pokojowego między państwami centralnymi a Rosją, Rumunia pozostała osamotniona, a tym samym także zmuszona do zawarcia pokoju na podyktowanych warunkach. Sytuacja liczącego teraz 6,5 tys. ludzi II Korpusu wyglądała beznadziejnie, zwłaszcza że jego wartość bojowa nie wydawała się imponująca – posiadał olbrzymie sztaby, tłumy oficerów, a żołnierzy liniowych było w nim mało. Do tego olbrzymie tabory często wypełnione prywatną własnością oraz wielkie rzesze tak oficerskich, jak żołnierskich żon i dzieci. Korpus gotował się bowiem nie do walki, ale do powrotu do kraju.

Zapadła decyzja o przejściu za Dniestr, a co do dalszej marszruty, to prawie każdy sztab miał inną koncepcję, przy czym w niespełna siedmiotysięcznym Korpusie powstał dodatkowo sztab 5 Dywizji, pod dowództwem brygadiera Hallera. Część oddziałów skierowała się do Winnicy, wyznaczonej przez Austriaków na punkt koncentracji, gdzie Polacy zostali natychmiast rozbrojeni i internowani. Dalszym niesnaskom zapobiegło przekazanie dowództwa nad Korpusem w ręce teraz już generała Hallera, szefem zaś sztabu Korpusu został pułkownik

Michał Rola-Żymierski (po 1945 r. doszedł do najwyższych stanowisk we władzach komunistycznych). Pod koniec marca, po rozproszeniu niewielkiego niemieckiego oddziału broniącego przeprawy, Polacy przekroczyli rzekę Boh. W pełnym niebezpieczeństw marszu Korpus okrzepł, okazując się niespodziewanie karnym.

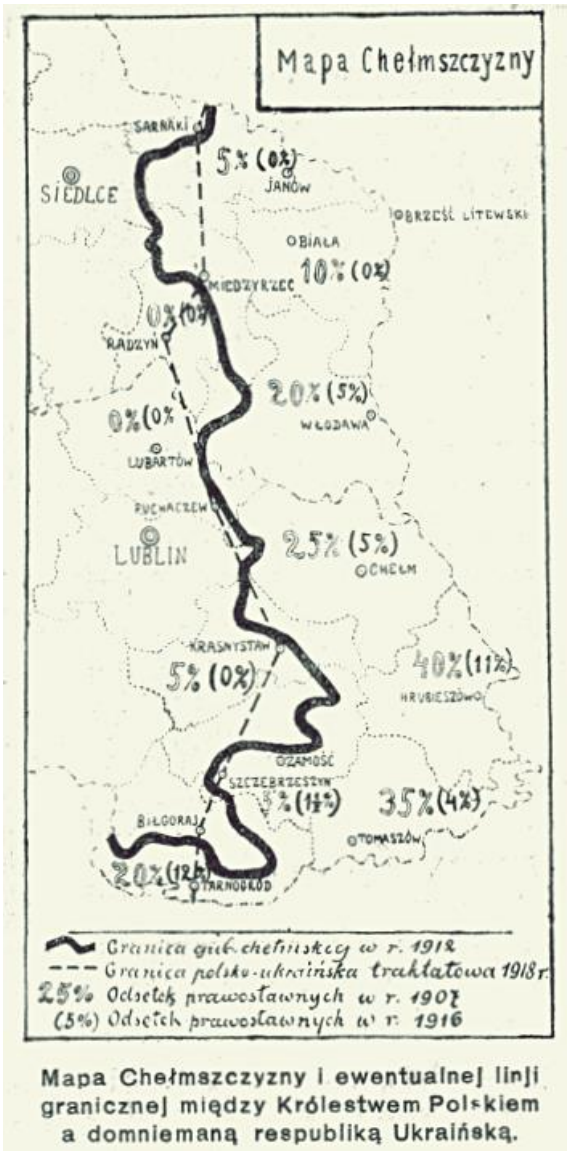

Mapa Chełmszczyzny i ewentualnej linji granicznej między Królestwem Polskiem a domniemaną respubliką Ukraińską.

Ilustracja 17. Mapa przybliżonego przebiegu granicy między Królestwem Polskim a Ukraińską Republiką Ludową, podług traktatu z 9 lutego 1918 r.[33]

Dowództwu udało się uzyskać od władz Ukraińskiej Republiki Ludowej pozwolenie na wolny przemarsz przez Ukrainę, a po drodze wstępowały do Korpusu dziesiątki młodych Polaków. Marsz odbywał się na oczach wściekłych Niemców, których oddziały były porozrzucane po całej Ukrainie, aż po Rostów i Morze Azowskie. Korpus zatrzymał się pod Kaniowem nad Dnieprem, oczekując na rezultat rozmów prowadzonych z Niemcami. W międzyczasie Niemcy starali się pogorszyć stosunki Polaków z Ukraińcami, w efekcie czego ci ostatni wycofali się m.in. z ustaleń o wolnym przemarszu. Mnożyły się konflikty z ludnością, a w pewnej wiosce, jeden z ułańskich szwadronów został wymordowany. Niemcy przedstawiali się jako obrońcy

[33] „Świat". nr 8 z 23 lutego 1918 r., s. 2.

ludności gnębionej przez Polaków oraz rozpowszechniali wieści, jakoby celem marszu było obalenie rządu w Kijowie i utworzenie rządu nowego, podporządkowanego polskim obszarnikom. Każdy mniejszy, z jakichś powodów odizolowany oddział polski był przez Niemców i Austriaków atakowany, rozbijany, a wokół Kaniowa zamykał się wrogi pierścień. Warszawska Rada Regencyjna żądała od dowództwa formacji całkowitego podporządkowania się niemieckim i austriackim rozkazom, gdyż w przeciwnym razie będzie zmuszona „objawić zupełne *desinteressement*" losami tak II, jak i III Korpusu.

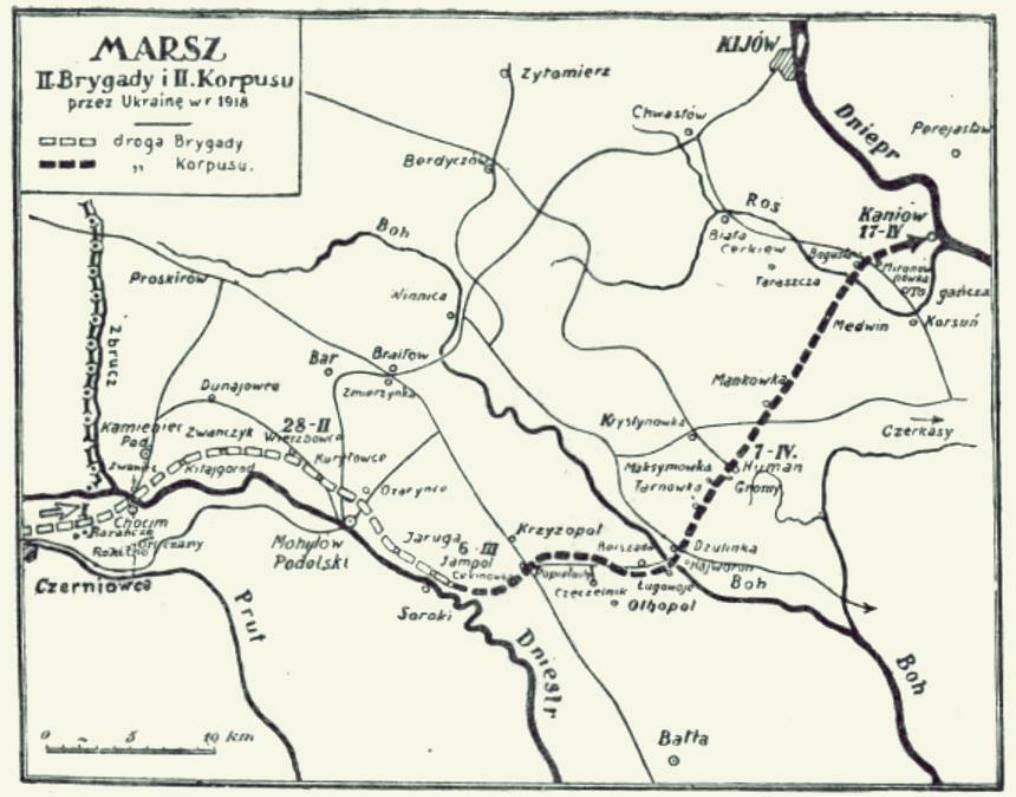

Ilustracja 18. Trasa przemarszu II Korpusu Polskiego przez Ukrainę[34].

6 maja Niemcy postawili dowództwu II Korpusu ultimatum złożenia broni w ciągu trzech godzin. Polacy ogłosili gotowość bojową, a wystraszeni Niemcy stwierdzili, iż ultimatum było nieporozumieniem. Niemniej, zbrojne starcie było tylko kwestią czasu. Do boju doszło pięć dni później, a z walczących przeciwko Polakom ok. 12 tys. żołnierzy, poległo lub pierwszego dnia zostało rannych ok. 1,5 tys. Straty polskie były wielokrotnie niższe, ale w odróżnieniu od przeciwnika, Polacy nie mogli liczyć na posiłki. Wielka ilość ofiar skłoniła Austriaków i Niemców do zaproponowania honorowych warunków kapitulacji. Złożenie broni miało nastąpić dnia następnego. Około 250 oficerów i 3000 szeregowych żołnierzy trafiło do obozów jenieckich, m.in. w Białej Podlaskiej. Reszcie udało się przebić przez pierścień lub zbiec na własną rękę. Rozpuszczono pogłoski, iż generał Haller popełnił samobójstwo, a tymczasem po zgoleniu brody przedostał się do Kijowa.

O bitwie pod Kaniowem głośno było w Europie, akcentowano, iż to dowód, że naród polski opowiada się po stronie ententy.

[34] Henryk Bagiński, dz. cyt., s. 590.

III KORPUS

Formowanie jednostki odbywało się na zanarchizowanej Ukrainie przy wrogim stosunku Centralnej Ukraińskiej Rady Ludowej. Początkowo nie zamierzano utworzyć regularnej siły zbrojnej, lecz zachęcano do wstępowania do oddziałów wyłącznie dla samoobronny i stworzenia warunków dla powrotu do kraju. Ziemianie widzieli natomiast w polskich oddziałach po części „milicję, która według ich mniemania miała bronić własności rolnej”[35]. Tworzeniu formacji w lutym i marcu 1918 r. towarzyszyło zatem pasmo niekończących się bojów ze świetnie uzbrojonymi, nieuznającymi żadnej władzy, liczącymi nawet kilkanaście tysięcy ludzi watahami, wyszkolonego przez wolnych Kozaków chłopstwa. W panującej piekielnej kotłowaninie polskie oddziały były rozbijane, a bywało, że i w pień wycinane. Łącznicy przepadali bez wieści, więc komunikacja między odosobnionymi oddziałami była utrudniona lub niemożliwa, a tym samym dowództwo generała Eugeniusza de Henninga Michaelisa nad tworzącym się Korpusem można uznać za iluzoryczne. W kwietniu przybył do Kijowa generał Aleksander Osiński, mianowany przez Radę Regencyjną naczelnym dowódcą Wojska Polskiego na Ukrainie, by prowadzić rozmowy na temat dalszych warunków egzystowania polskich oddziałów na Ukrainie.

Małym Bobrujskiem dla III Korpusu okazał się Niemirów w obwodzie winnickim, gdzie kilka szwadronów ułanów zostało otoczonych przez tysięczne masy zrewoltowanego chłopstwa. Atak rozpoczął się 14 kwietnia i trwał także dnia następnego. Wobec nieskuteczności natarcia i poniesienia ogromnych strat, chłopi zaproponowali rozmowy. Szwadrony miały się udać pod osłoną uznawanych za regularne wojsko Ukrainy Kozaków Siczowych do pozostającej pod austriacką kontrolą Winnicy. Ukraińcy ani myśleli dotrzymać umowy i zaatakowali, gdy tylko ujrzeli Polaków schodzących z pozycji. Zabili i ranili kilku oficerów oraz kilkudziesięciu ułanów. Resztę wziętych do niewoli odprowadzono pod austro-węgierską kontrolę.

Ilustracja 19. 8 czerwca 1918 r. Grono oficerów 7 Pułku Ułanów i Pułku Szwoleżerów Lekkiej Brygady III Korpusu Polskiego podczas konkursu hippicznego w Pikowie na Podolu[36]

[35] Tamże, s. 309.
[36] Tamże, brak numeracji strony i fotografii.

Po rozprawie w Niemirowie Ukraińcy skierowali swe siły na pozostałe polskie oddziały. Świadomi ich wiarołomstwa Polacy nie zamierzali iść na układy, lecz spróbowali przebić się za rzekę Boh, co zakończyło się fiaskiem. Walki toczyły się w wielu punktach, głównym zaś polskim bastionem stały się murowane zabudowania cukrowni w Gniewaniu. Pomimo iż ginęli masami, to Ukraińcy nie przestawali ponawiać ataków. Austriacy, zaniepokojeni, że zrewoltowanie mas chłopskich może osiągnąć poziom, z którym i oni sobie nie poradzą, przysłali do Gniewaniu kompanię, celem pertraktacji i zbadania całej sprawy. Nawet obecność Austriaków nie skłoniła jednak Ukraińców do zaprzestania ataków. Polacy zgodzili się odejść ku Winnicy pod osłoną austriackich karabinów.

Austriacy zażądali, by wszystkie polskie oddziały przeszły do wyznaczonego im na koncentrację obszaru ograniczonego podolskimi miejscowościami Pików, Janów i Chmielnik, a zgrupowanym tam oddziałom nadano nazwę Oddzielnej Lekkiej Brygady III Korpusu Polskiego. W początkach czerwca 1918 r. Brygada liczyła nieco ponad 2 tys. żołnierzy. W nocy z 9 na 10 czerwca Brygada została otoczona przez wspieraną przez artylerię, węgierską dywizję piechoty. Polacy zostali zmuszeni do złożenia broni, po czym stopniowo, w miarę dostępności wagonów byli odstawiani koleją w rejon Lublina.

To skrócona historia przynajmniej w założeniu największych, formowanych na Wschodzie polskich formacji, ale oddziałów i to niemałych, było znacznie więcej, m.in. w Archangielsku, Moskwie, Murmańsku, Odessie, czy na Syberii, Kaukazie i na Kubaniu, a ich historia była niestety nie mniej burzliwa, ale zarazem fascynująca.

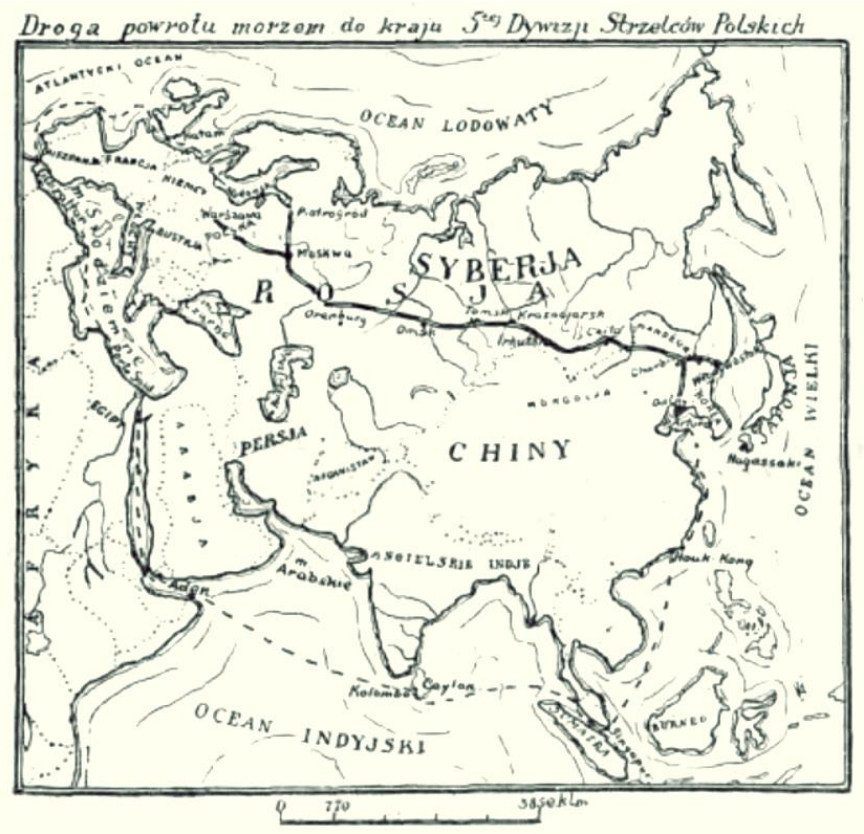

Ilustracja 20. Trasa powrotu do kraju 5 Dywizji Strzelców Polskich[37].

[37] Tamże, s. 590.

Na zakończenie wypada wspomnieć o wielkiej roli, jaką w tworzeniu warunków dla powstawania polskich jednostek w Rosji odegrał dr Jan Harusewicz, ostrowski lekarz powiatowy i poseł do Dumy, który wraz z małżonką dopiero w początkach marca 1918 r. opuścił na fałszywych dokumentach bolszewickie piekło Piotrogrodu. Z kolei Julian Siennicki, urodzony w Siennicy-Święchach notariusz z Ostrowi, słynął ze swej zręczności w kontaktach z władzami rosyjskimi, mających na celu pomoc polskim uchodźcom na obszarze Rosji. Mieczysław, syn dr. Jana Harusewicza wspominał: „Opowiadał mi [J. Siennicki] w 50 lat potem w Londynie, że po przewrocie bolszewickim nawet od Lenina zdołał uzyskać w pierwszym okresie jego władzy środki na opiekę nad ludnością polską, po osobistej interwencji, w czasie której umiał dosyć przekonywająco przedstawić zagadnienie w płaszczyźnie czysto humanitarnej, by względy polityczne zeszły w tym wypadku na plan dalszy”[38].

KRÓTKI WSTĘP DO LISTY ŻOŁNIERZY

Objaśnienie zasad, na jakich sporządzono listy żołnierzy, opublikowano na stronie 23 wspominanego już opracowania. Przypominam, że wojskowi pisarze zapisywali imiona, nazwiska i nazwy miejscowości cyrylicą ze słuchu. Nie wszystkie z tych kalamburów udało się autorowi opracowania rozwiązać, zatem spore pole do popisu pozostaje czytelnikom. Czasami to samo nazwisko lub nazwę miejscowości zapisano odmiennie w różnych kartotekach – tę drugą wersję ujęto w nawiasach okrągłych. Sugestie, przypuszczenia, uwagi autora opracowania zawarto w nawiasach kwadratowych. W przypadku, gdy z dużą pewnością można założyć, że żołnierz walczący w różnych jednostkach był tym samym, dane dotyczące służby w drugiej jednostce zapisano na tle szarym. W przypadku gdy prawdopodobieństwo, że wpisy dotyczą tej samej osoby, nie graniczy z pewnością, wpisy zamieszczono oddzielnie.

Na listach skopiowano daty figurujące w kartotekach rosyjskich, czyli zgodne z kalendarzem juliańskim. Dla uzyskania daty zgodnej z kalendarzem naszym, czyli gregoriańskim, należy dodać 13 dni do widniejącej na liście.

Ilustracja 21. 1 lipca 1920 r. przybił do portu w Gdańsku parowiec „Jarosław”, przywożąc około 120 oficerów i 800 szeregowych z operującej na Syberii 5 Dywizji Strzelców Polskich. Na statku były także ich rodziny i wiele osób cywilnych. Przybyli żołnierze stanowili podstawę sformowanej w lipcu 1920 r. Syberyjskiej Brygady Piechoty. Na fotografii wydawanie obiadu dla żołnierzy Brygady przy drodze Łomża – Zambrów, 28 sierpnia 1920[39].

[38] Mieczysław Harusewicz, *Za carskich czasów i po wyzwoleniu*, Londyn 1975, s. 233.
[39] Henryk Bagiński, dz. cyt., brak numeracji strony i fotografii.

LISTA ŻOŁNIERZY Z ZIEMI OSTROWSKIEJ W KARTOTEKACH ROSYJSKICH Z OKRESU I WOJNY ŚWIATOWEJ CZ. I. NAZWISKA A-D

– A –

Abramczyk Władysław, s. Mateusza

Miejsce urodzenia: gm. Brańszczyk.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Moskiewski Pułk Gwardii Cesarskiej, szeregowy gwardzista.
Przyczyna odnotowania w kartotece: trafił do niewoli 27.08.1914.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Abraszak [Ambroziak?] Jan, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: gr. Kalinowo, wieś Kalinowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 18 Batalion Roboczy, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece:
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 30.12.1916 KS.

Adamczyk Józef, s. Mikołaja

Miejsce urodzenia: gm. Komorowo, wieś Bagatele.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 21 Muromski Pułk Piechoty [przed wybuchem wojny stacjonował w Różanie], szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: –
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Agazlewicz Gotfryd, s. Ludwika

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 79 Kuryński Pułk Piechoty, starszy szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 05.11.1915 KS.

Aleks Grzegorz, s. Aleksandra

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 430 Bałkski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany opodal miejscowości Solniki, trafił do oddziału opatrunkowego 108 Dywizji Piechoty.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 28.07.1916 ILS.

Allelujko Stefan, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 9 Zapasowy Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 03.04.1917 KS.

Ambroziak Wiktor

Miejsce urodzenia: wieś Ugniewo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 24 Symbirski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 28.08.1914 KS.

Ammer Józef, s. Władysława

Miejsce urodzenia: gm. Komorowo, wieś Antoniewo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Brygada Strzelców Polskich, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 14.06.1917 KS.

Ammer Stanisław, s. Jana

Miejsce urodzenia: gm. Komorowo, osada Komorowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 45 Kałuska Drużyna, starszy szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 10.03.1916 KS.

Andruszewski [Andruszkiewicz? Andryszkiewicz?] Jan

Miejsce urodzenia: Ostrów.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 96 Omski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści opodal Nadarzyna.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 28.09.1914 ILS.

Andryszczyk Ludwik, s. Tomasza

Miejsce urodzenia: gm. Poręba, wieś Wiśniewo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 4 Korpus Syberyjski, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 21.02.1917 KS.

Angel Szczepan

Miejsce urodzenia: gm. Długosiodło, wieś Plewki.

Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 328 Nowouzienski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany opodal wioski Samuszyn, trafił do 1 Lazaretu 82 Dywizji Piechoty.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 12.06.1915 ILS.

Antoniak Sylwester, s. Tymoteusza/Teofila

Miejsce urodzenia: gr. Ostrów.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 154 Derbencki Pułk Piechoty, szeregowy; 5 Kaukaski Konny Pułk Pograniczny, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany; –
Czy opuścił jednostkę: – ; –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 03.01.1916 ILS; 24.09.1916 KS.

Antoszewski Stanisław, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: gr. Rzekuń, kolonia Nowa Wieś.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 351 Kolumna Transportowa, 111 Batalion, wolnonajemny.
Przyczyna odnotowania w kartotece: –
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 24.07.1916 KS.

Aper (Apeks) Józef, s. Władysława

Miejsce urodzenia: gm. Komorowo, wieś Antoniewo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Brygada Strzelców Polskich.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 28.03.1917 KS.

Archacki Franciszek, s. Ludwika

Miejsce urodzenia: wieś Rębisze-Działy.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 22 Niżegorodzki Pułk Piechoty, starszy szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 18.08.1914 KS.

Arciechowski [faktycznie Artychowski[40]] Jan, s. Józefa

Miejsce urodzenia: gm. Orło, wieś Kaczkowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 333 Głazowski Pułk Piechoty, starszy szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.

[40] Jan Arciechowski, syn Józefa Artychowskiego i Marianny Wysockiej, ur. 1890 w Kaczkowie, akt urodzenia Brok 94/1890. Ożenił się w styczniu 1920 r. z Łucją Wachowicz, parafia Brzozów (akt ślubu 1/1920). W 1951 r. Sąd Powiatowy w Ostrowi Maz. sprostował błędne nazwisko Arciechowski na Artychowski, [za:] Jadwigą Sadowską, autorką monografii o mieszkańcach Kaczkowa Starego i Nowego.

Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 02.02.1915 ILS.

August [Augustynek? Auguścik?] Ignacy, s. Jakuba

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 212 Romanowski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: odznaczony Krzyżem św. Jerzego IV stopnia (żołnierskim).
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KO.

Awkiewicz Władysław

Miejsce urodzenia: gm. Komorowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 44 Syberyjski Pułk Strzelców, strzelec.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 26.09.1914.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 27.09.1914 ILS.

– B –

Babaniuk Aleksander, s. Józefa

Miejsce urodzenia: gm. Poręba.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 10 Kolumna Transportu Jucznego, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 13.11.1915 KS.

Babiuk Franciszek, s. Jakuba

Miejsce urodzenia: gr. Turowiec [?], wieś Strzałka [Stręków?].
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 258 Kiszyniowski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany na wzgórzach nr 1292, 1018.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 25.02.1917 ILS.

Babski Paweł, s. Szczepana

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 214 Batalion Zapasowy, *ratnik*.
Przyczyna odnotowania w kartotece: –
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 07.05.1916 KS.

Badetko Aleksander, s. Jana

Miejsce urodzenia: Borowe.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 152 Władykaukaski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany trafił do szpitala dywizyjnego.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 18.07.1915 ILS.

Bagiński Andrzej, s. Aleksandra

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 3 Batalion Taborowy, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: –
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 26.09.1916 KS.

Bakuła Stanisław, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: wieś Wochowo [?].
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 150 Tamański Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: –
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Balcerzak Stanisław, s. Piotra

Miejsce urodzenia: Czerwin.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 155 Kubiński Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 06.02.1916 KS.

Baliński Józef, s. Jana

Miejsce urodzenia: gm. Komorowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 13 Specjalny Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: – 22.07.1917.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 26.08.1917 KS.

Bałdyga Bolesław, s. Macieja/Mateusza

Miejsce urodzenia: gr. Leśna? Lisice? (*Лисинская вол.*).
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 42 Syberyjski Pułk Strzelców, strzelec.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginał bez wieści opodal wioski Pawłowo Kościelne.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 30.06.1915 ILS.

Bałdyga Ignacy, s. Ignacego

Miejsce urodzenia: gm. Myszyniec.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Tbiliski Szpital Wojskowy, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 13.03.1917 KS.

Bandaż [Bednarz?] Michał

Miejsce urodzenia: gm. Brańszczyk.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Piotrogrodzki Pułk Gwardii Cesarskiej, szeregowy gwardzista.
Przyczyna odnotowania w kartotece: odznaczony Krzyżem św. Jerzego IV stopnia (żołnierskim).
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KO.

Banasik (Banasyn) [Banaszek?] Franciszek, s. Walentego

Miejsce urodzenia:
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 266 Poreczeński Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny kontuzjowany 20.06.1916, trafił do oddziału opatrunkowego 67 Dywizji Piechoty
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 09.07.1916 KS.

Banaszczyk Kazimierz, s. Piotra

Miejsce urodzenia: gm. Długosiodło.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 78 Nawagiński Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 08.09.1915 ILS.

Banaszek Franciszek. s. Adama

Miejsce urodzenia: gr. Czyżew.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Siemionowski Pułk Gwardii Cesarskiej.
Przyczyna odnotowania w kartotece: –
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 04.06.1916 KS.

Banaszek Piotr, s. Marcina

Miejsce urodzenia: gm. Długosiodło.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 336 Czelabiński Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny kontuzjowany, trafił do oddziału opatrunkowego 84 Dywizji Piechoty.

Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 17.08.1915 ILS.

Banaszek Stanisław, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: gm. Długosiodło, wieś Sieczychy.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 101 Permski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany [dwukrotnie?], trafił do oddziału opatrunkowego 26 Dywizji Piechoty.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 20.12.1915 ILS; 18.07.1916 ILS, 03.08.1916 KS.

Bancerowski [Balcerowski?] Antoni

Miejsce urodzenia: gm. Nakły.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 95 Krasnojarski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 08.12.1914 ILS.

Bandyga [Bałdyga?] Franciszek, s. Ignacego

Miejsce urodzenia: gm. Myszyniec.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 41 Syberyjski Pułk Strzelców, strzelec.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 30.06.1915 ILS.

Baranek Adam, s. Stanisława

Miejsce urodzenia: gm. Jasienica.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 3 Kaukaski Dywizjon Strzelecko-Artyleryjski, kanonier.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 05.09.1916 KS.

Barankiewicz Stanisław, s. Ludwika

Miejsce urodzenia: gr. Myszyniec, wieś Myszyniec.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 220 Skopiński Pułk Piechoty, felczer.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 19.01.1917 KS.

Bardaski Franciszek, s. Pawła

Miejsce urodzenia: gr. Jasienica.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: –
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –

Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 17.08.1915 KS.

Bardyn [Bardadyn?] Czesław, s. Rocha

Miejsce urodzenia: wieś. Górki.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 37 Jekaterynburski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zabity 14.09.1915.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – ILS.

Bardyszewski Piotr, s. Józefa

Miejsce urodzenia: osada Długosiodło.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 53 Syberyjski Pułk Strzelców, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 04.02.1915 KS.

Barkapater Karol, s. Piotra

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 41 Syberyjski Pułk Strzelców, starszy szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 12.11.1914 ILS.

Barkowski [Berkowski?] Stanisław, s. Andrzeja

Miejsce urodzenia: gr. Poręba.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Pułk Twierdzy Erzurum.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 06.02.1917 KS.

Barszcz Adam, s. Władysława

Miejsce urodzenia: gm. Orło, wieś Klukowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 7 Pułk Strzelecki, strzelec.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 25.01.1916 ILS.

Bartel Aleksander, s. Jana

Miejsce urodzenia: gm. Jasienica.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: ranny/kontuzjowany, trafił do lazaretu.
Przyczyna odnotowania w kartotece: 54 Miński Pułk Piechoty, szeregowy.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 11.07.1917 ILS.

Bauer Leon, s. Jakuba

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 154 Derbencki Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 25.01.1915 KS.

Bączkowski Józef, s. Jana

Miejsce urodzenia: wieś Króle.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 195 Orowajski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 05.07.1915; ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 05.08.1915 KS; 18.01.1917 KS.

Bączyk Bolesław/Bronisław, s. Józefa

Miejsce urodzenia: gm. Jasienica, wieś Ruskołęka.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Pułk Grenadierów Gwardii Cesarskiej, grenadier.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany opodal wioski Krupy w gub. chełmskiej.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 06.07.1915 – 11.07.1915 ILS.

Bednarczyk Aleksander, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: gm. Poręba, wieś Nowa Osuchowa.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 1 Brygada Artylerii Polowej, bombardier.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 13.03.1916 KS.

Bednarczyk Mikołaj, s. Stanisława

Miejsce urodzenia: gm. Poręba.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 101 Permski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany opodal galicyjskiej wsi Trościaniec, trafił do oddziału opatrunkowego 26 Dywizji Piechoty.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 05.09.1916 – 22.06.1916 ILS.

Bednarczyk Władysław, s. Hieronima

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 101 Permski Pułk Piechoty, *opołczeniec*.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.

Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 08.08.1915 ILS.

Bejna Franciszek, s. Józefa

Miejsce urodzenia: gm. Brańszczyk, wieś Budy Brańszczykowskie.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 3 Pułk Strzelców Gwardii Jego Wysokości, strzelec.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści 30.08.1915; najwidoczniej się odnalazł, gdyż w roku następnym odnotowany jako ranny/kontuzjowany.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 24.10.1915 KS; ILS; 11.07.1916 – 15.07.1916 ILS.

Bejna Włodzimierz, s. Józefa

Miejsce urodzenia: osada Brańszczyk.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 138 Bołchowski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany pod wioską Cuello [Chechło?], trafił do punktu opatrunkowego 35 Dywizji Piechoty.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 06.04.1915 ILS.

Bejnar Władysław

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Pawłowski Pułk Gwardii Cesarskiej, szeregowy gwardzista.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany, trafił do tyłowego oddziału medycznego.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 20.08.1914 – 15.09.1914 ILS.

Bek Józef, s. Wiktora

Miejsce urodzenia: wieś Brańszczyk.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 57 Zapasowy Batalion Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 09.11.1914, 11.11.1914 KS.

Benziński [Bazieński?] Michał, s. Tomasza

Miejsce urodzenia: gm. Brańszczyk.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 328 Nowouzienski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 12.06.1915.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 06.11.1916 KS.

Benziński [Bazieński?] Michał, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: gm. Brańszczyk.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 328 Nowouzienski Pułk Piechoty, szeregowy.

Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany, trafił do 1 Lazaretu 82 Dywizji Piechoty.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 12.06.1915 ILS.

Berndzki [Biernacki?] Władysław, s. Jana

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 7 Rewelski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści 13.08.1914 opodal leżącej w okolicach Nidzicy wioski Gardyny.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS; – ILS.

Bernorczyn [Biernacki?] Mikołaj, s. Stanisława

Miejsce urodzenia: gm. Poręba.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 101 Permski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 04.03.1916 ILS.

Bezborodow Piotr, s. Nestora

Miejsce urodzenia: gr. Ostrów.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 283 Pawłogrodzki Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 24.10.1915 ILS.

Bezbrodny Piotr, s. Nestora [prawdopodobnie ta sama osoba, co powyżej, a rosyjski pisarz popełnił pomyłkę w nazwie jednostki?]

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 624 Nowokorczyński Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 24.10.1915 ILS.

Białobrzycki [Białobrzeski?] Stanisław, s. Adama

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 312 Wasilkowski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 27.06.1916 KS.

Białous Bolesław, s. Benedykta

Miejsce urodzenia: gm. Szulborze-Koty.

Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 328 Nowouzienski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany opodal wioski Samuszyn, trafił do 1 Lazaretu 82 Dywizji Piechoty.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 12.06.1915 ILS.

Białous Stanisław, s. Bonifacego

Miejsce urodzenia: gm. Szulborze-Koty, wieś Godlewo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Kolumna Transportowa 4 Syberyjskiego Korpusu, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 05.06.1917 KS.

Białous Stanisław, s. Jana

Miejsce urodzenia: gm. Brańszczyk, wieś Natalin.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 312 Wasilkowski Pułk Piechoty, szeregowy; Brygada Polska, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny kontuzjowany 16.07.1916 opodal wioski Bereźnica [ob. w obwodzie brzeskim, Białoruś]; ranny kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: tak; –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 01.08.1916 ILS, KS; 25.09.1916 KS.

Biały Bronisław, s. Stanisława

Miejsce urodzenia: gm. Komorowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 64 Drużyna Robocza, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 17.05.1916 KS.

Biały Józef, s. Mojżesza

Miejsce urodzenia: gm. Orło.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 95 Krasnojarski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Bibiok [Babiuk?] Franciszek, s. Jana

Miejsce urodzenia: Strugaczew [?].
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 258 Kiszyniowski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 25.02.1917.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 01.04.1917 KS.

Biczyżewski Jan

Miejsce urodzenia: gm. Komorowo
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 15 Syberyjski Pułk Strzelców, strzelec.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany opodal wsi Janowo.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 04.11.1914 ILS.

Biedko Józef, s. Konstantego

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Sztab Kaukaskiego Okręgu Wojskowego, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 07.10.1916 KS.

Biejka [Bijak?] Władysław

Miejsce urodzenia: wieś Branca [Brańszczyk?]
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Pawłowski Pułk Gwardii Cesarskiej, szeregowy gwardzista.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 31.08.1914.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Bielik Edward, s. Walentego

Miejsce urodzenia: gm. Kamieńczyk Wielki.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 154 Derbencki Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 29.02.1916 ILS.

Biernacki Aleksander

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 95 Krasnojarski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści na terenie Niemiec.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 13.08.1914 ILS.

Biernacki Hipolit, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: osada Brok.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 62 Syberyjski Pułk Strzelców [w innej kartotece – 62 Zapasowy Batalion Piechoty], starszy szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 28.10.1915 KS.

Blendowski [Błędowski?] Michał, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: gm. Zaręby Kościelne.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 37 Jekaterynburski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 16.11.1915 KS.

Błaszczak Walenty, s. Mikołaja

Miejsce urodzenia: gm. Brańszczyk, wieś Udrzyn.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 6 Pułk Strzelecki, strzelec.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany, trafił do oddziału opatrunkowego 2 Dywizji Strzeleckiej, później przeniesiony do 6 Drużyny Rekonwalescentów.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 08.01.1916 – 25.01.1916 ILS.

Błoński Piotr, s. Jana

Miejsce urodzenia: osada Brańszczyk.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 39 Brygada Artylerii, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: jednomiesięczny urlop z powodu choroby; choroba.
Czy opuścił jednostkę: tak; –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 30.04.1917 KS; 13.09.1917 KS.

Błoński Włodzimierz, s. Piotra

Miejsce urodzenia: gm. Brańszczyk, wieś Trzcianka.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 17 Suwalski[41] Pułk Strzelców, starszy szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 14.02.1917.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Bober Franciszek, s. Macieja/Mateusza

Miejsce urodzenia: gm. Karniewo, wieś Żabin.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Michajłowska Szkoła Artylerii, kanonier.
Przyczyna odnotowania w kartotece: opuścił szkołę, udał się do jednostki.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 6.08.1915 KS.

Bobiński Bolesław

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: lokalny szpital wojskowy, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 04.12.1915 KS.

[41] Według źródeł rosyjskich słowo „Suwalski" nie jest elementem oficjalnej nazwy, ale odnosi się do miejsca stacjonowania pułku przed wybuchem wojny.

Bobrowski Franciszek, s. Antoniego

Miejsce urodzenia: gm. Zaręby Kościelne, wieś Świerże.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 671 Radymnieński Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 06.05.1917 KS.

Bochenek Franciszek, s. Stanisława

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 10 Batalion Saperów, saper.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści opodal wioski Gładki.
Czy opuścił jednostkę:
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 15.05.1916 ILS.

Bocian Michał

Miejsce urodzenia: Andrzejewo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 146 Carycyński Pułk Piechoty.
Przyczyna odnotowania w kartotece: trafił do niewoli, szpital obozowy.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KJW.

Bodzon Feliks, s. Augusta

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 7 Rewelski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści opodal leżącej koło Nidzicy wioski Gardyny.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 13.08.1914 ILS, KS.

Bodzon Stanisław, s. Andrzeja

Miejsce urodzenia: gm. Długosiodło, wieś Zygmuntowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: oddział opatrunkowy 112 Dywizji Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 14.05.1917 KS.

Bodzon Włodzimierz

Miejsce urodzenia: gm. Szulborze-Koty.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 23 Niżowski Pułk Piechoty, starszy szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: KS.

Bogdański Stanisław, s. Kazimierza

Miejsce urodzenia: gr. Wykrot.

Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 53 Orłowska Drużyna, *ratnik*.
Przyczyna odnotowania w kartotece: –
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Bogucki Antoni, s. Macieja/Mateusz

Miejsce urodzenia: wieś Żebry.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 14 Kaukaski Pułk Strzelców, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Bogucki Bolesław, s. Aleksandra

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Warszawska Wzmocniona Piekarnia Wojskowa, *ratnik*.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 10.06.1915 KS.

Bogucki Franciszek, s. Jana

Miejsce urodzenia: gm. Szulborze-Koty.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 38 Połtawski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 31.12.1916 KS.

Bogucki Jan, s. Ludwika

Miejsce urodzenia: gm. Kamieńczyk Wielki.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 328 Nowouzienski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany opodal wioski Samuszyn, trafił do 1 Lazaretu 82 Dywizji Piechoty.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 12.06.1915 ILS

Bogucki Leon, s. Jana

Miejsce urodzenia: gm. Kamieńczyk Wielki.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: –, *ratnik*.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 04.12.1914 KS.

Bogucki Lucjan, s. Józefa

Miejsce urodzenia: gm. Kamieńczyk Wielki, wieś Drewnowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 45 Samodzielna Rota Saperów, saper.

Przyczyna odnotowania w kartotece: dwukrotnie chory.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 14.04.1917 KS; 16.08.1916 KS.

Bogucki Ludwik, s. Józefa

Miejsce urodzenia: gm. Nur.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 123 Zapasowy Pułk Piechoty, starszy szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 29.08.1916 KS.

Bogucki Tadeusz, s. Józefa

Miejsce urodzenia: gm. Nur, osada Nur.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 51 Syberyjski Pułk Strzelców, starszy szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 02.11.1915 KS.

Bogucki Teodor, s. Konstantego

Miejsce urodzenia: wieś Żebry-Laskowiec.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 154 Derbencki Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 10.11.1915 KS.

Bogucki Władysław, s. Aleksandra

Miejsce urodzenia: gm. Rzekuń, wieś Drwęcz.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 55 Inżynieryjna Drużyna Robocza.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 28.05.1917 KS.

Bojanowski Władysław, s. Józefa

Miejsce urodzenia: gm. Warchoły.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 7 Rewelski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 09.10.1915 KS.

Bonarczuk [Bednarczuk?] Konstanty, s. Józefa

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 63 Uglicki Pułk Piechoty [przed wybuchem wojny stacjonował w podlaskiej Sokółce], szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.

Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 17.08.1915 ILS.

Bończak Szczepan, s. Józefa

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 154 Derbencki Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 26.04.1915 KS.

Bończyk Stanisław, s. Piotra

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Polski Pułk Strzelecki, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 03.02.1917 KS.

Bordan [Bardon?] Józef, s. Jana

Miejsce urodzenia: gm. Brańszczyk.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 1 Rota Polskiego Pułku Zapasowego, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 14.08.1917 KS.

Bordon [Bardon?] Stanisław, s. Jana

Miejsce urodzenia: wieś Tyszczynki [Trzcianka?].
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 9 Rota 153 Bakińskiego Pułku Piechoty.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę:
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 08.04.1916 KS.

Borecki Stanisław, s. Józefa

Miejsce urodzenia: gm. Dmochy-Glinki.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 105 Orenburski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 25.03.1917 KS.

Borowy Adolf, s. Andrzeja

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 52 Batalion Roboczy, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 14.06.1917 KS.

Borowy Antoni, s. Józefa

Miejsce urodzenia: gm. Jasienica.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 95 Krasnojarski Pułk Piechoty, starszy szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 06.11.1914 ILS.

Borowy Franciszek, s. Andrzeja

Miejsce urodzenia: gm. Orło, wieś Małkinia.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 14 Syberyjska Brygada Strzelecko-Artyleryjska, bombardier.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 12.11.1914 ILS.

Borowy Władysław, s. Stanisława

Miejsce urodzenia: gm. Orło.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 2 Finlandzki Pułk Strzelców, strzelec.
Przyczyna odnotowania w kartotece: pozostawiony na placu boju w Karpatach, na wzgórzu nr 992.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 30.01.1915 ILS.

Bralewski Aleksander, s. Wojciecha

Miejsce urodzenia: gm. Brańszczyk, wieś Przyjmy.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 50 Orłowska Drużyna, *ratnik*.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 26.02.1915 KS.

Bralewski Włodzimierz s. Stanisława

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 22 Batalion Saperów, saper.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 12.02.1915 KS.

Brański Giersz, s. Srula

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 6 Szwadron 12 Pułku Dragonów, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: –
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Brede Rudolf, s. Augusta

Miejsce urodzenia: kolonia Pieniażsty [Pieńki? Pianki?].

Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Zarząd Robót Hydrotechnicznych, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 24.07.1917 KS.

Brochowski Wacław, s. Stanisława

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 101 Permski Pułk Piechoty, *opołczeniec*.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 08.08.1915 ILS.

Brodzik Andrzej, s. Antoniego

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Litewski pułk Gwardii Cesarskiej, szeregowy gwardzista.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany opodal wioski Gudwinata [?].
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 09.09.1915 ILS.

Brodzik Andrzej, s. Jakuba

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Litewski Pułk Gwardii Cesarskiej.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 20.09.1915.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 20.09.1915 KS.

Brodzik Andrzej, s. Józefa

Miejsce urodzenia: gm. Poręba.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Litewski Pułk Gwardii Cesarskiej, szeregowy gwardzista.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany opodal miejscowości Rzeczyca, trafił do 15 Punktu Opatrunkowego Czerwonego Krzyża.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 28.02.1915 ILS, KS.

Brodzik Stanisław, s. Jana

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 13 Biełozierski Pułk Piechoty, młodszy chorąży.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 02.11.1914 ILS.

Brzawten [Brzewicki? Brzywczak?] Franciszek

Miejsce urodzenia: –

Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 65 Brygada Artylerii, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 19.06.1915 KS.

Brzeczko Władysław, s. Ignacego

Miejsce urodzenia: wieś Nieskórz.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 15 Kaukaski Pułk Strzelców, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 22.11.1917 KS.

Brzezicki Józef, s. Piotra

Miejsce urodzenia: wieś. Turzyn
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 24 Symbirski Pułk Piechoty.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Brzęk Aleksander, s. Ludwika

Miejsce urodzenia: wieś Ołdaki.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 1 Kaukaska Drużyna Inżynieryjna, młodszy podoficer.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 05.04.1916 KS.

Brzdatok Paweł, s. Piotra

Miejsce urodzenia: gm. Poręba.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 8 Moskiewski Pułk Grenadierów, grenadier.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 18.05.1915 KS.

Brzolink Piotr, s. Józefa

Miejsce urodzenia: gr. Ostrów.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Finlandzki Pułk Gwardii Cesarskiej, szeregowy gwardzista.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany opodal [małopolskiej?] wioski Jangrot.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 15.11.1914 ILS.

Brzostek Antoni, s. Konstantego

Miejsce urodzenia: –

Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 153 Bakiński Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 08.04.1916, w czasie ofensywy pod Kup-Dar [Turcja].
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 28.04.1916 KS, ILS.

Brzostek Hilary, s. Stanisława

Miejsce urodzenia: gm. Komorowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 24 Symbirski Puk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 11.02.1915 – 17.02.1915 ILS.

Brzostek Jan, s. Jakuba

Miejsce urodzenia: gm. Poręba.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 64 Kazański Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 09.06.1915 ILS.

Brzostek Jan? (*Иоман*), s. Józefa

Miejsce urodzenia: gm. Poręba.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 37 Syberyjski Pułk Strzelców, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 20.09.1915 KS.

Brzostek Piotr, s. Józefa

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Finlandzki Pułk Gwardii Cesarskiej, starszy szeregowy gwardzista.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 04.11.1914; ranny/kontuzjowany 03.09.1916.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 18.11.1914 KS; 16.09.1916 KS.

Brzostowski Antoni s. Władysława

Miejsce urodzenia: gm. Komorowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 328 Nowouzienski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany opodal wioski Samuszyn, trafił do 1 Lazaretu 82 Dywizji Piechoty; odznaczony Krzyżem św. Jerzego IV stopnia (żołnierskim); choroba
Czy opuścił jednostkę: tak; –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 13.06.1915 ILS; – KO; 17.10.1915 KS.

Brzozowski Franciszek, s. Stanisława

Miejsce urodzenia: gm. Komorowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Pułk Grenadierów Gwardii Cesarskiej, grenadier gwardzista.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 08.02.1915 – 17.02.1915 ILS.

Brzozowski Jan, s. Kacpra

Miejsce urodzenia: gm. Komorowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 24 Symbirski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 10.08.1914.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 27.08.1914 KS.

Brzozowski Lucjan, s. Ludwika

Miejsce urodzenia: wieś Trynisze.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Wołyński Pułk Gwardii Cesarskiej, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: – 02.12.1914.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 10.12.1914 KS.

Brzozowski Piotr, s. Józefa

Miejsce urodzenia: osada Andrzejewo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Grupa nr 1, Sztab 12 Armii, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 16.06.1916 KS.

Brzózka Antoni, s. Józefa

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 7 Pułk Strzelecki, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Brzózka Władysław, s. Ignacego

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 154 Derbencki Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: przeniesiony do 208 Drużyny Rekonwalescentów.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Brzózka Władysław, s. Ignacego [niewykluczone, że to ta sama osoba, co powyżej]

Miejsce urodzenia: wieś Nieskórz.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 15 [w innej kartotece 10] Kaukaski Pułk Strzelców, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba; zmarł po chorobie, pochowany na cmentarzu w Kisłowodzku.
Czy opuścił jednostkę: – ; tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 20.09.1916 KS; 22.11.1916 KS.

Brzuwie Jan, s. Aleksandra

Miejsce urodzenia: gm. Czerwin.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 6 Pułk Strzelecki, strzelec.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany, trafił do oddziału opatrunkowego 2 Dywizji Strzeleckiej.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 08.01.1916 – 25.01.1916 ILS.

Buchhandler Abram, s. Szmula

Miejsce urodzenia: gm. Orło.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 44 Syberyjski Pułk Strzelców, strzelec.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 23.11.1914 ILS.

Budkowski Jan, s. Piotra

Miejsce urodzenia: osada Brok.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 4 Górska Bateria 39 Brygady Artylerii, kanonier.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 04.01.1916 KS.

Budny Józef

Miejsce urodzenia: miasto Ostrołęka.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 96 Omski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści opodal Nadarzyna.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 28.09.1914 ILS.

Budny Władysław, s. Jana

Miejsce urodzenia: gm. Poręba.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 24 Symbirski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: –
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Bujak Józef, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: gm. Jasienica.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 274 Iziumski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany opodal miasta Dolina, trafił do oddziału opatrunkowego 69 Dywizji Piechoty.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 14.05.1915 ILS.

Bukiewicz Stanisław, s. Teofila

Miejsce urodzenia: wieś Cweń [?].
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 293 Iżorski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany opodal wioski Mossarówka [?], trafił do lazaretu 74 Dywizji Piechoty.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 20.11.1915 ILS.

Bułatowicz Aleksander, s. Pawła

Miejsce urodzenia: gm. Brańszczyk.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 24 Turkiestański Pułk Strzelców, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 18.02.1916 KS.

Bunia Stanisław, s. Adolfa

Miejsce urodzenia: gm. Dmochy-Glinki.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 3 Zaamurski Pułk, szeregowy; Rota Twierdzy Erzurum, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny kontuzjowany 27.04.1915, choroba.
Czy opuścił jednostkę: tak, –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 02.05.1915 ILS, 14.05.1915 KS; 03.12.1916 KS.

Bursztyn Jankiel, s. Abrama

Miejsce urodzenia: osada Jasienica.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 39 Brygada Artylerii, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 06.02.1916 KS.

Burzyk Piotr, s. Michała [faktycznie Marcina]

Miejsce urodzenia: gm. Orło, wieś Kaczkowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 95 Krasnojarski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 15.05.1916 KS.

Busieżecki [Bożewski? Bożek? Bożycki?] Hipolit, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: gm. Warchoły.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 23 Niżowski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 08.02.1915.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 27.02.1915 KS.

Bużeniak Piotr, s. Józefa

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 336 Czelabiński Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 06.09.1915 ILS.

Bytow Bolesław, s. Jakuba

Miejsce urodzenia: wieś Króle Duże.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 328 Nowouzienski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 12.06.1915.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 26.06.1915 KS.

– C –

Chełstowski Jan, s. Hieronima

Miejsce urodzenia: gm. Goworowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 95 Krasnojarski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 03.03.1915 KS.

Chlubicki Antoni, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: wieś Grabownica.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 4 Kaukaski Samodzielny Dywizjon Lekkiej Artylerii, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 21.06.1917 KS.

Chlubicki Antoni, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: wieś Nagoszewo.

Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 1 Dywizjon Strzelecko-Artyleryjski, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 20.05.1916 KS.

Chrobociński Marian, s. Ferdynanda

Miejsce urodzenia: Gumiewo-Guziewo [?].
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 703 Orofeński Pułk, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 20.10.1917 KS.

Chrust Abram, s. Abrama

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 27 Drybińska Brygada Pograniczna.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Chrust Abram, s. Szumy

Miejsce urodzenia: gm. Jasienica.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 13 Turkiestański Pułk Strzelców, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 06.04.1916 KS.

Chryzenowski [Krzyżanowski?] Feliks

Miejsce urodzenia: gm. Długosiodło.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 42 Syberyjski Pułk Strzelców, strzelec.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany, trafił do punktu opatrunkowego.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 08.12.1914 ILS.

Chmielewski Aleksander, s. Stanisława

Miejsce urodzenia: gm. Komorowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 124 Woroneski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba; odznaczony Krzyżem św. Jerzego IV stopnia (żołnierskim) [możliwa odwrotna kolejność zdarzeń].
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 28.02.1915 KS; – KO.

Chmielewski Szczepan, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: gm. Brańszczyk

Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 11 Syberyjska Strzelecko-Artyleryjska Brygada, młodszy felczer.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 11.02.1915 – 15.02.1915 ILS.

Choromański Czesław, s. Jana

Miejsce urodzenia: wieś Chrostowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 283 Pawłogrodzki Pułk Piechoty, młodszy podoficer.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 18.06.1916 KS.

Choromański Józef, s. Jana

Miejsce urodzenia: wieś Rosochate.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 24 Syberyjski Pułk Strzelców, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 13.11.1914 KS.

Choromański Józef. s. Jakuba

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 24 Symbirski Pułk Piechoty.
Przyczyna odnotowania w kartotece: –
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Choromański Kazimierz, s. Antoniego

Miejsce urodzenia: gm. Zaręby Kościelne.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 10 Pułk Turkiestański, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 11.12.1916 KS.

Choszczyk Stanisław, s. Aleksandra

Miejsce urodzenia: gm. Długosiodło.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 4 Pułk Strzelecki, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 16.04.1916 KS.

Chrapczyński Stanisław, s. Jakuba/Jana.

Miejsce urodzenia: gm. Jasienica.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 14 Ołoniecki Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany, trafił do szpitala.

Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 01.11.1914 KS.

Chrostowski Andrzej, s. Szymona

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 229 Zapasowy Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 31.03.1917 KS.

Chyciński [Chaciński? Chęciński?] Andrzej, s. Jana

Miejsce urodzenia: osada Andrzejewo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 264 Gieorgijewski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 21.04.1917 KS.

Chyliński Walenty, s. Ignacego

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Artyleria Twierdzy Osowiec, bombardier.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 15.07.1915.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 08.08.1915 KS.

Cichowski Marcin, s. Jakuba

Miejsce urodzenia: gm. Poręba.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 41 Syberyjski Pułk Strzelców, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Cichy [Cichowski?] Franciszek, s. Piotra

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 154 Derbencki Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: pozostawiony na placu boju.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 29.10.1914 ILS.

Ciecierski Feliks, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: gm. Długosiodło.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 37 Jekaterynburski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 10.03.1916.

Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 03.12.1916 KS.

Ciesielski Antoni

Miejsce urodzenia: gm. Komorowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 98 Omski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 06.08.1915 ILS.

Cieszkowski Józef, s. Jakuba

Miejsce urodzenia: wieś Smolewo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: korpus transportowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 17.06.1915 KS.

Cieszkowski Szczepan (*Савельевич*), s. Pawła

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 20 Syberyjski Pułk Strzelców, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 04.05.1915.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 19.05.1915 KS.

Cieślik Jan, s. Jakuba

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 174 Kolumna Transportu Wojskowego, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Cieślik Jan, s. Jakuba [niewykluczone, że to ta sama osoba, co powyżej]

Miejsce urodzenia: gm. Długosiodło, wieś Suski.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 2 Bateria Brygady Strzelców Polskich, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 08.01.1917 KS.

Cukan Dymitr, s. Mikołaja

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 328 Nowouzienski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany, trafił do szpitala.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: : 06.07.1915 ILS.

Cygler [Ceglarski?] Mikołaj, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: kolonia Krolino [Króle?].
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 24 Turkiestański Pułk Strzelców, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 19.08.1917 KS.

Cymbalak Konstanty, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: gr. Szulborze.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Huzarski Pułk Gwardii Jego Wysokości, huzar.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 10.06.1915 KS.

Cymerman Abram, s. Icka

Miejsce urodzenia: Roki [?].
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 34 Siewski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 08.09.1915 ILS.

Cymes Mer, s. Mordki

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 397 Zaporoski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany opodal wioski Sopaczów w obwodzie rówieńskim.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 28.05.1916 ILS.

Czak Stanisław, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: osada Lubiejewo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 181 Ostrołęcki Pułk Piechoty [przed wybuchem wojny stacjonował głównie w Jarosławiu nad Wołgą], szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 18.04.1917 KS.

Czarnecki Franciszek, s. Józefa

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 24 Turkiestański Pułk Strzelców, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: –
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki:– KS.

Czartoryski Stanisław, s. Jakuba

Miejsce urodzenia: gm. Piekuty.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 63 Uglicki Pułk Piechoty [przed wybuchem wojny stacjonował w podlaskiej Sokółce], szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 17.08.1915 ILS.

Czaszczuk Jan, s. Bolesława

Miejsce urodzenia: gm. Dmochy-Glinki.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Preobrażeński Pułk Gwardii Cesarskiej, szeregowy gwardzista.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 14.06.1915 KS.

Czechowski Antoni, s. Władysława

Miejsce urodzenia: gm. Długosiodło, kolonia Julianka.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 328 Nowouzienski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: dwukrotnie chory.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 04.04.1916 KS; 05.01.1917 KS.

Czechowski Marcin

Miejsce urodzenia: gm. Poręba, wieś Wiśniewo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 41 Syberyjski Pułk Strzelców, strzelec.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 29.10.1914 pod Działdowem, trafił do punktu opatrunkowego.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS, 29.10.1914 ILS.

Czerepski Franciszek, s. Wincentego

Miejsce urodzenia: gm. Długosiodło, Wąsewo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 154 Derbencki Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 21.12.1914.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 23.12.1914 ILS, KS.

Czerniawski [Czarnowski?] Adolf

Miejsce urodzenia: gm. Warchoły.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 95 Krasnojarski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 13.11.1914 ILS.

Czeryzycki [Czarkowski? Czerski?] Franciszek

Miejsce urodzenia: wieś Lubiszałowo [Lubieszewo? Lubiejewo?].
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 77 Tenginski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 15.07.1916 KS.

Czesik Józef

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 97 Kałuska Drużyna, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Czuchta Jan, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: kolonia Goworowin [osada Goworowo?].
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 154 Derbencki Pułk Piechoty, starszy szeregowy
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 21.06.1917 KS.

Czupurny Dominik

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 272 Gdowski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 21.07.1915 ILS.

Czyżewski Czesław, s. Aleksandra

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 8 sztab [słowa nieczytelne] Artylerii, telegrafia polowa, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny kontuzjowany 20.08.1915, później na szpitalnym oddziale dla rekonwalescentów.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 28.08.1915 KS.

Czyżewski Stanisław, s. Jana

Miejsce urodzenia: Andrzejewo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 328 Nowouzienski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany opodal wioski Samuszyn, trafił do 1 Lazaretu 82 Dywizji Piechoty; zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 12.06.1915 ILS; 08.10.1915 ILS.

– D –

Damajan [Damiański? Domański?] Stanisław, s. Piotra

Miejsce urodzenia: wieś Mieszczeniec [Myszyniec?].
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 44 Syberyjski Pułk Strzelców.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 11.02.1915.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 19.02.1915 KS.

Damme Andrzej, s. Karola

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 25 Drużyna Robocza, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Damms Ferdynand, s. Jana

Miejsce urodzenia: Oszenica [Jasienica?].
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: –
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 10.03.1915 KS.

Daniszewski

Miejsce urodzenia: gm. Goworowo, wieś Grodzisk-Mały.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 85 Wyborski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Daniszewski Ludwik, s. Antoniego

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 199 Kronsztadzki Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: –
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 08.06.1916 KS.

Daniszewski Piotr, s. Jakuba/Jana

Miejsce urodzenia: gm. Zaręby Kościelne.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 7 Zaamurski Pograniczny Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 15.07.1916 opodal miejscowości Chocimierz, trafił do mobilnego punktu Czerwonego Krzyża.
Czy opuścił jednostkę: tak.

Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 16.07.1916 ILS.

Dawid [Dawidowicz?] Stanisław, s. Walentego

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 96 Omski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 19.10.1914 KS.

Dawidczyk Andrzej, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: gm. Poręba, wieś Osuchowa.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 1 Proskurowski Samodzielny Pułk Pograniczny, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 19.03.1916 KS

Dawidczyk Stanisław, s. Józefa

Miejsce urodzenia: gm. Poręba, wieś Osuchowa.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 16 Batalion 8 Brygady Artylerii, kanonier.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 01.05.1917 KS.

Dawidow [Dawidowicz?] Aleksander

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 224 Juchnowski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 01.06.1915 ILS.

Dąbek Jan

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy:
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany, ewakuowany na tyły.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 08.02.1915 ILS.

Dąbkowski Jan, s. Antoniego

Miejsce urodzenia: wieś Szkliaki [?].
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Szkoła Podchorążych, żołnierz.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 07.06.1917 KS.

Dąbkowski Józef

Miejsce urodzenia: gm. Poręba.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 8 Astrachański Pułk Dragonów, dragon.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści w mieście Radom.
Czy opuścił jednostkę:
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 17.08.1914 KS.

Decyk Wojciech, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: gm. Długosiodło.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 9 Kaukaski Pułk Strzelców, starszy szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 26.09.1915.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 12.11.1915 KS.

Degina (Degena) Fryderyk, s. Fryderyka

Miejsce urodzenia: wieś Smolewo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 7 Kaukaska Drużyna Inżynieryjno-Budowlano-Drogowa, młodszy podoficer.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 06.02.1917 KS.

Dejt Piotr, s. Józefa

Miejsce urodzenia: gm. Nur.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 20 Drużyna, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Dojcz Wilhelm, s. Krzysztofa

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 155 Kubiński Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany opodal wioski Mały Mielnik, ewakuowany na tyły.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 01.01.1916 ILS.

Dekoński [Dziekoński?] Józef, s. Władysława

Miejsce urodzenia: Troszyn.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 328 Nowouzienski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 05.07.1915 ILS.

Dekutowski (Deputowski) Franciszek, s. Andrzeja

Miejsce urodzenia: gm. Dmochy Glinki.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 54 Orłowska Drużyna, *opołczeniec*.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 31.12.1914 KS.

Dekutowski (Deputowski) Stanisław, s. Andrzeja

Miejsce urodzenia: gm. Dmochy-Glinki.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 6 Syberyjski Dywizjon Artylerii Górskiej, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 22.02.1916 KS.

Deluga Franciszek, s. Jana

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 6 Bateria 11 Syberyjskiej Brygady Strzelecko-Artyleryjskiej, kanonier.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 31.05.1915 KS.

Demdzik Jakub, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: gm. Jasienica.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 209 Zapasowy Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 02.05.1915 KS.

Deniszewski Ignacy, s. Jana

Miejsce urodzenia: gm. Zaręby Kościelne.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 312 Wasilkowski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 10.03.1916 – 13.03.1916 ILS.

Depta Jan, s. Mateusza/Macieja

Miejsce urodzenia: gm. Brańszczyk, wieś Tazanka [Trzcianka?].
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 312 Wasilkowski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zabity 21.06.1916 opodal wołyńskiej wioski Optowa na wzgórzu nr 83.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – ILS.

Deptuła Damian, s. Pawła

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 51 Syberyjski Pułk Strzelców, strzelec.
Przyczyna odnotowania w kartotece: pozostawiony na placu boju.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 03.07.1915 ILS.

Deptuła Franciszek, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: gm. Komorowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 93 Krasnojarski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: dwukrotnie ranny/kontuzjowany na jesieni roku 1914 i 18.02.1915.
Czy opuścił jednostkę: – ; tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 06.11.1914 ILS; 27.07.1915 KS.

Dewak [Dawicki? Dziwicki] Aleksander, s. Stanisława

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 22 Niżegorodzki Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: –
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Dewak [Dawicki? Dziwicki] Franciszek, s. Mikołaja

Miejsce urodzenia: gm. Goworowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 328 Nowouzienski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 26.05.1915, trafił do szpitala.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 06.07.1915 ILS.

Dębek Stanisław, s. Wojciecha

Miejsce urodzenia: gr. Brok.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 22 Rota Saperów, ochotnik.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 05.01.1916 KS.

Dioniziak Jan, s. Jana

Miejsce urodzenia: gm. Brańszczyk, wieś Turzyn.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: – , szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 04.04.1917 KS.

Dłuski Ludwik, s. Jana

Miejsce urodzenia: gm. Szulborze-Koty.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 9 Kazański Pułk Dragonów, trębacz.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zabity 25.09.1914 opodal miasta Bircza.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – ILS.

Dmochowski Bronisław, s. Jana

Miejsce urodzenia: gm. Szulborze-Koty.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: –
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 22.12.1915, 16.01.1916 KS.

Dmochowski Józef, s. Antoniego

Miejsce urodzenia: gm. Czyżew, wieś Stare Bieńki.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Artyleria Twierdzy Osowiec, artylerzysta.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 16.02.1915.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 06.04.1915, 20.04.1915 KS.

Dmochowski Józef, s. Wiktora

Miejsce urodzenia: gm. Szulborze Koty.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Pułk Konnych Grenadierów Gwardii Cesarskiej, starszy szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 15.11.1915 KS.

Dmochowski Wincenty, s. Adolfa

Miejsce urodzenia: g. Kamieńczyk Wielki.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 41 Syberyjski Pułk Strzelców, starszy pisarz.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 12.11.1914 ILS.

Dmochowski Wincenty, s. Konstantego

Miejsce urodzenia: gm. Szulborze-Koty, kolonia Oprawiłki [Oprawczyki?].
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 29 Turkiestański Pułk Strzelców, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 25.06.1916.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 03.09.1916 KS, 05.10.1916 KS.

Dmochowski Władysław, s. Antoniego

Miejsce urodzenia: gm. Warchoły, siedlisko Warchoły.

Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 23 Turkiestański Pułk Strzelców, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 04.01.1916.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 30.03.1916, 23.04.1916 KS.

Dmowski Apoloniusz, s. Aleksandra

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 58 Praski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 04.04.1915 KS.

Dnusk (*Днуск*) Franciszek

Miejsce urodzenia: gm. Długosiodło, wieś Czetycz [Przetycz?].
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 5 Kaukaski Pułk Strzelców, starszy szeregowy
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 26.09.1915.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 19.11.1915 KS.

Dobrowolski Jan, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 63 Uglicki Pułk Piechoty [przed wybuchem wojny stacjonował w podlaskiej Sokółce], szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 06.06.1915 ILS.

Domalewski Feliks, s. Adama

Miejsce urodzenia: wieś Orło.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Rota Twierdzy Erzurum.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 27.09.1916 KS.

Domalewski Teofil, s. Jana

Miejsce urodzenia: gm. Poręba, wieś Stara Osuchowa.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 23 Niżowski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 18.08.1914 KS.

Domamoski [Domański? Domanowski?] Teofil, s. Jana

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 23 Niżowski Pułk Piechoty, szeregowy.

Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – KS.

Domkowski [Dąbkowski?] Konstanty

Miejsce urodzenia: gm. Czerwin.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 96 Omski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: „inna przyczyna śmierci" 26.06.1915.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: – ILS.

Doszbrowski [Dąbrowski?] Antoni, s. Antoniego

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 15 Syberyjski Pułk Strzelców, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 04.07.1915.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 12.07.1915 KS.

Draggert Rudolf, s. Jana

Miejsce urodzenia: gm. Jasienica.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 11 [w innej kartotece 17] Pułk Strzelecki.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 07.06.1915.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 09.06.1915 KS.

Drążek Walenty, s. Piotra

Miejsce urodzenia: gm. Warchoły.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Pawłowski Pułk Gwardii Cesarskiej, szeregowy gwardzista.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 31.08.1914, trafił do tyłowego oddziału medycznego.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 12.09.1914 KS; 01.08.1915 ILS.

Drewnowski Walerian, s. Macieja/Mateusza

Miejsce urodzenia: gm. Kamieńczyk Wielki, wieś Drewnowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 77 Tenginski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 09.03.1916; ranny/kontuzjowany opodal wołyńskiej miejscowości Kisielin, trafił do oddziału opatrunkowego 20 Dywizji Piechoty
Czy opuścił jednostkę: tak; tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 11.03.1916 KS; 26.07.1916 ILS.

Drodot (Dradot) Włodzimierz, s. Piotra

Miejsce urodzenia: –

Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 154 Derbencki Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 29.04.1916.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 01.07.1916 KS.

Dubiecki Franciszek, s. Feliksa

Miejsce urodzenia: gr. Szulborze.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 93 Irkucki Pułk Piechoty, starszy szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 03.09.1915 ILS.

Duchnowski Stanisław, s. Jana

Miejsce urodzenia: Małkinia.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 23 Turkiestański Pułk Strzelców, szeregowy
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 17.06.1917 KS.

Ducki Stanisław, s. Franciszka

Miejsce urodzenia: gm. Orło.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 15 Finlandzki Pułk Strzelców, strzelec.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany, trafił do oddziału opatrunkowego 4 Finlandzkiej Brygady Strzeleckiej.
Czy opuścił jednostkę:
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 27.03.1915 ILS.

Duda Ignacy, s. Jana

Miejsce urodzenia: wieś Sagaje.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 328 Nowouzienski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: – 29.05.1915.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 12.06.1915 KS.

Duda Józef, s. Adama

Miejsce urodzenia: gm. Komorowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 2 Sofijski Pułk Piechoty, szeregowy; po wyzdrowieniu przeniesiony do 77 Oddziału Dezynfekcyjnego Czerwonego Krzyża, żołnierz.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba. choroba.
Czy opuścił jednostkę: – ; –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 02.05.1917 KS; – KS.

Duda Józef, s. Kazimierza

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 14 Ołoniecki Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 17.11.1914 ILS.

Duda Wincenty, s. Antoniego

Miejsce urodzenia: gm. Komorowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: Pawłowski Pułk Gwardii Cesarskiej, szeregowy gwardzista.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 03.09.1915.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 29.08.1915 ILS, KS.

Dudziński Piotr, s. Mikołaja

Miejsce urodzenia: gm. Komorowo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 11 Rota Twierdzy Erzurum, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: dwukrotnie chory.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 20.09.1916 KS; 30.01.1917 KS.

Duminowski [Dominowski?] Władysław, s. Macieja/Mateusza

Miejsce urodzenia: gm. Długosiodło.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 39 Brygada Artylerii, kanonier.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 05.08.1917 KS.

Dycht Paweł, syn. Jakuba

Miejsce urodzenia: Andrzejewo.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 39 Brygada Artylerii, kanonier.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 24.09.1917 KS.

Dyl Bronisław, s. Jakuba

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 101 Permski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 08.08.1915 ILS.

Dyl Jan, s. Józefa

Miejsce urodzenia: wieś Grądy Zalewne [Grądy Zalesie?].

Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 153 Bakiński Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zabity 30.12.1915 na Azan-Kiejskim odcinku frontu (*Азан-Кейская позиция*) [Turcja].
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: ILS.

Dylewski Aleksander, s. Stanisława

Miejsce urodzenia: wieś Góra.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 13 Turkiestański Pułk Strzelców, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 09.07.1916 KS.

Dyniszewski Ignacy, s. Jana

Miejsce urodzenia: gm. Zaręby Kościelne, wieś Carska Łaska.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 312 Wasilkowski Pułk Piechoty, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: ranny/kontuzjowany 11.03.1916.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 22.03.1916 KS.

Dyspolski Bolesław, s. Stanisława

Miejsce urodzenia: wieś Zamosze [Zamoście?].
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 10 Kaukaski Pułk Strzelców, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: zaginął bez wieści.
Czy opuścił jednostkę: tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 28.11.1914 – 05.12.1914 ILS.

Dworzyński Franciszek, s. Piotra

Miejsce urodzenia: gm. Nur, wieś Warszawa [Godlewo-Warsze?].
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 14 Kaukaski Pułk Strzelców, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: kilkakrotnie chory.
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 19.01.1916, 29.02.1916 KS, 24.04.1916 KS.

Dzialnik Ignacy, s. Jana

Miejsce urodzenia: gr. Czyżew, wieś Michałowo Wielkie.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 12 Finlandzki Pułk Strzelców, szeregowy; 15 Finlandzki Pułk Strzelców, szeregowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: choroba; ranny/kontuzjowany 18.06.1917.
Czy opuścił jednostkę: – ; tak.
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 01.05.1916 KS; 07.07.1917 KS.

Dzietowiecki [Dziadowicz?] Franciszek, s. Pawła

Miejsce urodzenia: –
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 15 Batalion Etapowy.
Przyczyna odnotowania w kartotece: –
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 16.05.1916 KS.

Dziewulski Andrzej, s. Aleksandra

Miejsce urodzenia: gm. Zaręby Kościelne.
Jednostka wojskowa, miejsce służby, stopień wojskowy: 533 Wolnonajemna Kolumna Transportowa, *opołczeniec*.
Przyczyna odnotowania w kartotece: –
Czy opuścił jednostkę: –
Data zdarzenia i rodzaj kartoteki: 08.05.1916 KS.

Ilustracja 22. Transport rannego na froncie kaukaskim.
Źródło: *„Na puti Chalił-bieja" : turieckij kontrudar na Kawkazskom frontie Pierwojmirowoj i bor'ba s nim*, na portalu *btgv.ru*.

BIBLIOGRAFIA

Bagiński Henryk, *Wojsko Polskie na wschodzie 1914-1920*, Warszawa : Główna Księgarnia Wojskowa, 1921.

Cornish Nik, *Armia rosyjska 1914-1918*, Oświęcim : Wydawnictwo Napoleon V, 2016.

Domański Jacek, Włodzimierz Wilczek, *Tannenberg 1914*, Warszawa : Wydawnictwo Militaria, 2005.

Dowbor-Muśnicki Józef, *Krótki rys do historii I-go Korpusu Polskiego*, cz. I-II, Warszawa : Polskie Stowarzyszenie Wydawnicze „Placówka, 1919.

Gołowin Mikołaj Mikołajewicz, *Armia rosyjska w wielkiej wojnie*, Oświęcim : Wydawnictwo Napoleon V, 2013.

Harusewicz Mieczysław, *Za carskich czasów i po wyzwoleniu*, Londyn : Veritas Foundation Publication Center, 1975.

Österreich-Ungarns letzter Krieg 1914-1918, Vierter Band. Erster Teil, Wien, Verlag der Militärwissenschaftlichen Mitteilungen, 1933.

Sadowska Jadwiga, Mieszkańcy Kaczkowa Starego i Nowego w parafii Brok, Warszawa 2016.

Waleszczak Radosław, *Jednorożec w powiecie przasnyskim na przełomie XIX i XX wieku*, „Rocznik Mazowiecki" 2004, T. 16, s. 45-61.

Wierzynek Adam, *Chełmszczyzna*, „Świat" nr 8 z 23 lutego 1918 r.

Zarys historii wojennej 1-go Pułku Ułanów Krechowieckich, opr. rotmistrz Aleksander Wojciechowski, Warszawa : Wojskowe Biuro Historyczne, 1929.

ŹRÓDŁA ARCHIWALNE

Pamiati gierojew Wielikoj wojny 1914–1918 godow, na portalu *gwar.mil.ru*.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

Awiacyja i wozduchopławanije na snimkach Anoszczenko Nikołaja Dmitrijewicza. Czast'1, na portalu *humus.livejournal.com* [dostęp 11.02.2026].

„Na puti Chalił-bieja" : turieckij kontrudar na Kawkazskom frontie Pierwojmirowoj i bor'ba s nim, na portalu *btgv.ru* [dostęp 28.02.2026].

Opieracyi Pierwoj mirowoj w fotografijach. Kawkazskij front. Cz.3. Erzierumskij triumf, na portalu btgv.ru [dostęp 22.02.2026].

Rukopis' wojennogo dniewnika 153-go Bakinskogo piechotnogo połka Jego Impieratorskogo Wysoczestwa Wielikogo, na portalu *fb2.top/fort-dalangez*. [dostęp 18.02.2026]

Udary po Jełowkie i Użwiertynie. Bombardirowocznyje wylety 5-go Awiadiwizionaw awgustie 16-go, na portalu *btgv.ru* [dostęp 16.02.2026].